

δακτυλικὸν ἑξάμετρον (μέτρον) ἥρωικὸν (ἥρωϊον), δακτυλικὸν (ἥρωϊκὸν) μέτρον, δακτυλικὸν ῥυθμὸς / dactylicum hexametrum (metrum) heroicum (heroum), dactylicus hexameter herous, dactylicum (heroicum) metrum

[DEMETR.] *de eloc.* 5 γίνεται μὲν οὖν ποτε καὶ μακροῦ κώλου καιρός, οἶον ἐν τοῖς μεγέθεσιν, ὡς ὁ Πλάτων φησί (*pol.* 269c)· ‘τὸ γὰρ δὴ πᾶν τότε τὸ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς πορευόμενος ποδηγεῖ καὶ συγκυκλεῖ. σχεδὸν γὰρ τῷ μεγέθει τοῦ κώλου συνεξήρται καὶ ὁ λόγος, διὰ τοῦτο καὶ ἑξάμετρον ἥρωϊον τε ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ μήκους καὶ πρέπον ἥρωσιν, καὶ οὐκ ἂν τὴν Ὀμήρου Ἰλιάδα πρεπόντως τις γράψει ἐν τοῖς Ἀρχιλόχου βραχέσιν, οἶον’ (*fr.* 185. 2 West)

ἀχρυμένη σκυτάλη

καί· (*fr.* 172. 2 West)

τίς σὰς παρήειρε φρένας,

οὐδὲ τοῖς Ἀνακρέοντος, <ὡς> τό· (*fr.* 51 [PMG 396]. 1 Page)

φέρ’ ὕδωρ, φέρ’ οἶνον, ὦ παῖ

μεθίοντος γὰρ ὁ ῥυθμὸς ἀτεχνῶς γέροντος, οὐ μαχομένου ἥρωος.

[DEMETR.] *de eloc.* 204 φεῦγιν δὲ ἐν τῇ συνθέσει τοῦ χαρακτήρος τούτου πρῶτον μὲν τὰ μήκη τῶν κώλων· μεγαλοπρεπὲς γὰρ πᾶν μήκος, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἥρωϊκῶν μέτρων τὸ ἑξάμετρον ἥρωϊκὸν ὄν καλεῖται ὑπὸ μεγέθους καὶ πρέπον ἥρωσιν, ἢ κωμωδία δὲ συνέσταλται εἰς τὸ τρίμετρον ἢ νέα.

SEXT. EMP. *adv. math.* I 165 sqq. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ τὰς συναλειπτικῶς ἐκφερομένας λέξεις τινῶν πρόσθεσις οὐκ ἔσται. καὶ τοῦτ’ ἔσται σαφές, ἂν μὴ ἐπὶ συλλαβῶν ἢ στοιχείων χειρίζηται ὁ λόγος, ὧν μάλιστα τὰς προσθέσεις ἐν τοῖς μερισμοῖς ποιοῦνται οἱ γραμματικοί, ἀλλ’ ἐπὶ ὄλων λέξεων. ὑποκειμένου τοῖνυν ἡμιστίχιου τοῦ· ([Hom.] *Il.* I 1)

ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος

(ἔστω γὰρ πρὸς τὸ παρὸν τοῦτ’ ἡμιστίχιον, καὶ προσλαμβανέτω τὸ μῆνιν, ὥστε τὸ ἐξ ἀμφοτέρων ἥρωϊκῶν γίνεσθαι μέτρον) ζητοῦμεν τίνι ἢ πρόσθεσις γίνεται· ἦτοι γὰρ ἑαυτῷ τὸ μῆνιν προστίθεται ἢ τῷ προυποκειμένῳ ἡμιστίχιῳ ἢ τῷ ἐξ ἀμφοτέρων ἀποτελεσθέντι ἥρωϊκῷ μέτρῳ. καὶ ἑαυτῷ μὲν οὐκ ἂν προστεθῆι μὴ ὄν γὰρ ἕτερον ἑαυτοῦ καὶ μὴ διπλασιάζον ἑαυτὸ οὐκ ἂν λέγοιτο ἑαυτῷ προστίθεσθαι. τῷ δὲ προυποκειμένῳ ἡμιστίχιῳ πῶς ἐνδέχεται; ὄλω μὲν γὰρ αὐτῷ προστιθέμενον καὶ αὐτὸ παρισσώμενον ἐκείνῳ ἡμιστίχιον γενήσεται, ταύτη τε ἀκολουθήσει καὶ τὸ μέγα ἡμιστίχιον λέγειν εἶναι βραχύ, βραχεῖ συνεξισούμενον τῷ μῆνιν, καὶ τὸ βραχὺ μέγα, μείζονι ἀντιπαρήκον τῷ ἡμιστίχιῳ, εἴπερ τῷ παντὶ ἡμιστίχιῳ προστίθειτο τὸ μῆνιν. <εἰ δὲ μέρος αὐτοῦ,> οἶον τῷ ἄειδε, καὶ εἰ μὲν μόνον αὐξήσει τὸ ἄειδε, τὸ δ’ ὄλον <οὐκ αὐξήσει>, οὐ ποιήσει στίχον. λείπεται οὖν φάσκειν τῷ ἐξ ἀμφοῖν, αὐτοῦ τε τοῦ μῆνιν καὶ τοῦ προυποκειμένου ἡμιστίχιου, ἀποτελουμένῳ ἑξαμέτρῳ καὶ ἥρωϊκῷ στίχῳ προστίθεσθαι. ὁ τελέως ἦν ἀπίθανον τὸ γὰρ ἐπιδεχόμενον πρόσθεσιν προϋπόκειται τῆς προσθέσεως, οὐ μὴν τὸ γινόμενον ἐκ τῆς προσθέσεως προϋπόκειται ταύτης. οὐκ ἄρα οὖν τῷ γινομένῳ ἐκ τῆς προσθέσεως τοῦ μῆνιν ἑξαμέτρῳ στίχῳ προστίθεται τὸ μῆνιν· ὅτε μὲν γὰρ γίνεται ἢ πρόσθεσις, οὐπω ἑξαμέτρος ἐστίν, ὅτε δὲ ἔστιν ἑξαμέτρος,

οὐκέτι γίνεται ἢ πρόσθεσις. πλὴν συνῆκται τὸ προκείμενον, καὶ μήτε προσθέσεως μήτε ἀφαιρέσεως οὔσης ἀναιρεῖται ὁ προειρημένος τοῦ μερισμοῦ τρόπος.

[PLVT.] *de Hom.* 62 sqq. τὰ δὲ Ὀμήρου ἔπη τὸ τελειότατον ἔχει μέτρον, τουτέστι τὸ ἑξάμετρον, ὃ καὶ ἠρῶον καλεῖται. ἑξάμετρον μὲν, ὅτι εἰς ἕκαστος στίχος ἔχει πόδας ἕξ· ὧν ὁ μὲν ἐστὶν ἐκ δύο συλλαβῶν μακρῶν, σπονδεῖος καλούμενος, ὁ δὲ ἐκ τριῶν, μιᾶς μὲν μακρᾶς, δύο δὲ βραχειῶν, ὡς λέγεται δάκτυλος, καὶ εἰσὶν ἀλλήλοις ἰσόχρονοι· αἱ γὰρ δύο βραχεῖαι μιᾶς μακρᾶς χρόνον ἐπέχουσιν. οὗτοι δὲ παραλλήλως συντιθέμενοι πληροῦσι τὸ ἑξάμετρον ἔπος, ἠρῶον δὲ λέγεται, ὅτι διὰ τούτου τὰς τῶν ἠρώων πράξεις διηγείται.

[HERHAEST.] 4^a (p. 42) et 21 (p. 67 sq.) ~ APP. DION. 312. 12 sqq. περὶ τοῦ ἠρωικοῦ μέτρον. τὸ ἠρωικὸν μέτρον ἑξάμετρον ἐστὶν· ἕξ γὰρ χώρας ἔχει. τὰς μὲν οὖν πέντε συγκεκλιμένας ἔχει ἕκ τε δακτύλου καὶ σπονδείου, ἐνίοτε δὲ καὶ παλιμβάκκειον καὶ ἀμφίμακρον δέχεται, καθαρὸς μὲντοι καὶ ἐν τάξει δακτύλου κειμένους. καθαρὸι δὲ εἰσὶν ὅτ' ἂν ἀπαρτίζωσιν εἰς μέρος λόγου καὶ τὴν ἐπιφερομένην συλλαβὴν ἀρχομένην ἔχουσιν ἀπὸ φωνήεντος, ὅς ἐστι παλιμβάκκειος, ὡς τό· ([Hom.] *Od.* I 2)

πλάγχθη ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσεν
ἀπήρτισται εἰς μέρος λόγου τὸ 'πλάγχθη' καὶ <ή ἐξῆς> ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος τοῦ 'ε' ... ἠρωικὸν δὲ καλεῖται τὸ μέτρον, ἐπεὶ περὶ Ὀμηρος ὁ ποιητὴς τὰς τῶν ἠρώων πράξεις διεξιῶν τούτῳ κέχρηται τῷ μέτρῳ.

[HERHAEST.] 18^a (p. 62) προκείσθω δὲ ἡμῖν τεχνολογίας χάριν ὁ στίχος οὗτος· ([Hom.] *Il.* I 43 et al.)

ὡς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων.

στίχος ἠρωικός· ἀπαθής· μεγέθει ἑξάμετρος· ἀποθέσει καταληκτικός εἰς τροχαῖον· τομάς δεχόμενος δύο, πενθημιμερῆ καὶ τετάρτην βουκολικὴν· σχήματι πεντάσχημος, ἔχει γὰρ ἓνα μόνον σπονδεῖον, τοὺς δὲ λοιποὺς δακτύλους· ὀκτάκωλος, ὀκτῶ γὰρ ἔχει μέρη λόγου.

[HERHAEST.] 36 (p. 96) ἔτι πρὸς τούτοις τὸ ἠρωικὸν μέτρον ἑξάμετρον ἐστὶν. ἕξ γὰρ χώρας ἔχει· τὰς μὲν οὖν πέντε ἕκ τε δακτύλου καὶ σπονδείου· ἐνίοτε δὲ καὶ παλιμβάκκειον καὶ ἀμφίμακρον. ἠρωικὸν δὲ καλεῖται τὸ μέτρον, διότι ὁ σοφὸς Ὀμηρος τὰς τῶν ἠρώων πράξεις διεξιῶν τοῦτο τὸ μέτρον ἐχρήσατο.

[HERHAEST.] 43^a (p. 82) περὶ τοῦ ἠρωικοῦ δακτυλικοῦ μέτρον. τὸ ἠρωικὸν τοῖνον μέτρον, τὸ καὶ δακτυλικὸν, σύγκειται διὰ χωρῶν ἕξ. δέχεται δὲ ποδὰς τούτους· δάκτυλον, σπονδεῖον, τροχαῖον, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀμφίμακρον καὶ παλιμβάκκειον, πλὴν καθαρὰν ἔχοντας τὴν κατάληξιν, ὡς τό· ([Hom.] *Il.* III 164)
οὔτι μοι αἰτίη ἐσσί

καὶ τό· (*Od.* I 2)

πλάγχθη, ἐπεὶ

οὔτῳ γὰρ κείμενοι ὁ ἀμφίμακρος καὶ ὁ παλιμβάκκειος ὡς δάκτυλοι καταλογίζονται, καὶ διὰ <τὸ> τὴν τελευταίαν συλλαβὴν εἶναι κοινήν, καταπεραιούσαν εἰς μέρος λόγου, ἀμεσολάνητον συμφώνῳ, καὶ τὴν ἐξῆς ἔχουσιν ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην. τούτων ὄντων τῶν ποδῶν, ἕξ ὧν τὸ ἠρωικὸν μέτρον συνίσταται, τὰ μὲν κάλλιστόν ἐστι συνθεῖναι δι' ὄλων δακτύλων, ὡσπερ καὶ τὰ ἄλλα μέτρα διὰ τῶν οικειοτάτων ποδῶν· καὶ ἐστὶν εὐρεῖν τοιούτως ἔχοντας στίχους. δέχεται δὲ

καὶ τοὺς ἄλλους, οὓς εἶπομεν, οὕτως δέ· ἦγουν εἰς μὲν τὰς πέντε χώρας δάκτυλον καὶ σπονδεῖον καὶ τὸν ἀμφίμακρον καὶ τὸν παλιμβάκχειον ἀδιαφόρως καὶ ὡς τύχει, τὸν δὲ τροχαῖον ἐν τῇ ἕκτη ἵνα βεβηκῶς εἴη ὁ στίχος. ἐν δὲ τοῖς μέσοις τόποις οὐδέποτε δέχεται τὸν τροχαῖον, ἵνα μὴ χωλὸς γένηται ὁ στίχος. εἰ δὲ ἐστὶ δυνατόν θεραπευθῆναι αὐτὸν διὰ τῆς συλλαβῆς τῆς κοινῆς, τίθεται.

ΑΕΛ. ΔΙΟΝ. Ἀ 50 (p. 118 Erbse) [ἔπη] ἠρώα· οὐκ ἔπη, τὰ ἑξάμετρα. ὁ <δὲ> ἐποποιός ἀντίκειται τῷ μελοποιῷ.

CLEM. ALEX. *strom.* I 16. 80. 3 sq. ἔτι φασι τὸ ἠρώων τὸ ἑξάμετρον Φανοθέαν τὴν γυναῖκα Ἰκαρίου, οἱ δὲ Θέμιν μίαν τῶν Τιτανίδων εὐρεῖν. Δίδυμος δ' ἐν τῷ περὶ Πυθαγορικῆς φιλοσοφίας Θεανὴ τὴν Κροτωνιάτιν πρῶτην γυναικῶν φιλοσοφῆσαι καὶ ποιήματα γράψαι ἰστορεῖ.

EVSEB. *praep. evang.* XI 5. 7 εἶεν δ' ἂν αὐτοῖς καὶ ἕμμετροι ποιήσεις, ὡς ἡ μεγάλη Μωσέως ᾠδὴ καὶ τοῦ Δαβὶδ ὁ ριθ' Ψαλμός, τῷ καλουμένῳ παρ' Ἑλλήσιν ἠρώῳ μέτρῳ συντεταγμένοι. φασι γοῦν ἑξάμετρα εἶναι ταῦτα, δι' ἑκκαίδεκα συλλαβῶν πεποιημένα.

ΜΑΝΕΤΗΟ *apotelesm.* I 1 sqq.

Χαίροις, ὦ Πτολεμαίε, λαχὼν βασιληίδα τιμὴν
γαίης ἡμετέρης, κοσμοτρόφου Αἰγύπτιοιο·
ἄξιά σοι τάδε δῶρα φέρω βασιληίδος ἀρχῆς,
[ἄστρον οὐρανίων τε φάσεις ἀπλανῶν τε πλάνων τε,
ὄσσα βροτοῖς τελέουσιν ἐπιβλέψαντες ἐν ἀρχαῖς,
σπειρομένοις καὶ τικτομένοις δειλοῖσι βροτοῖσιν,
Μοιρῶν ἀρρήκτοισι μίτοις θεσμοῖσι τ' Ἀνάγκης,]
νύκτας ἄϋπνος ἐὼν καὶ ἐν ἡμασι πολλὰ μογήσας,
[ὄππως σοι βίβλους, ἄσπερ κάμον, ἄσπερ ἔτευξα,
τάς σοι ἐγὼ πέμψω καμάτων σφετέρων μὲγ' ὄνειρα,]
ὄφρα κεν, ὄσσαπερ αὐτὸς ἐπιτροχάδην Πετόσιρις
εἴρηκεν, τάδε πάντα μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω
ῥυθμοῖς ἠρωικοῖσι καὶ ἑξαμέτροις ἐπέεσσιν,
ὄφρα μάθης, ὅτι πάντα δαήμονες ἀνέρες εἰμέν,
οἱ λάχομεν ναῖειν ἱερὸν πέδον Αἰγύπτιοιο.

ΣΤΕΡΗ. in Arist. *rhet.* III 1. 9, p. 1404a. 34 sqq. (*Comm. in Aristot. Gr.* XXI 2, p. 316. 14 sqq. Rabe) οἱ τὰ ἑξάμετρα ποιῶντες] ἑξάμετρον τὸ ἠρωικόν ἐστι. τοῦτο οὐ κατὰ διποδιαν μετρεῖται. ἀρετὴ δὲ καὶ τούτου τὸ μὴ εἰς τέλειον ἠρωικὸν καταλήγειν, ἀλλὰ ἠρωικὸν ἑξάμετρον καταληκτικόν, ὡς πάντα σχεδὸν τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου ἔχουσι· τὸ <δὲ> ἠρωικὸν ἑξάμετρον ἀκατάληκτον γίνεσθαι σπάνιον ἐστίν, ὡς τό· (*Il.* III 237) 'καὶ πύξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα'.

ΝΙΣΕΤ. 2 (p. 106 Koster) περὶ τοῦ ἠρωικοῦ μέτρον. ἔστι πρὸς τούτοις (*scil.* τοῖς ποσὶν κη') τὸ ἠρωικὸν μέτρον· ἑξάμετρόν ἐστιν· ἕξ γὰρ χώρας ἔχει, τὰς μὲν οὖν πέντε ἕκ τε δακτύλου καὶ σπονδείου· ἐνίοτε δὲ παλιμβάκχειον καὶ ἀμφίμακρον. ἠρωικὸν δὲ καλεῖται τὸ μέτρον, διότι ὁ σοφὸς Ὀμηρὸς τὰς τῶν ἠρώων πράξεις διεξῶν τούτῳ τῷ μέτρῳ ἐχρήσατο. εἰσι δὲ τούτου διαφοραὶ ἑπτὰ· κατενόπλιον, περιοδικόν, σαπφικόν, βουκολικόν, ὑπόρρυθμον, τέλειον, πολιτικόν.

ΕΥСТАΘΗ. in [Hom.] *Od.* I 1 (I, p. 3. 34 sqq. Stallbaum) ὅτι δὲ τὰ ἑξάμετρα οὐ πάνυ ἤξιουν ἔπη καλεῖσθαι, δηλοῖ ὁ ἐν ῥητορικῶ λεξικῶ εἰπὼν ὡς ἀντέκειτο ὁ ἔποποιός τῷ μελοποιῶ. καὶ ἠρῶα ἔλεγον οὐκ ἔπη, τὰ ἑξάμετρα.

ΤΡΙΧΗ. 374. 14 sq. διαλαβόντες περὶ τῶν ἐκ δισυλλάβων ποδῶν ἀποτελουμένων μέτρων, τοῦ ἱαμβικοῦ δηλαδή καὶ τοῦ τροχαικοῦ, ἐπὶ τὰ τελεώτερα χωροῦντες ἐφεξῆς καὶ περὶ τῶν ἐκ τρισυλλάβων ποδῶν συγκειμένων μέτρων διαληψόμεθα. εἰσὶ δὲ καὶ ταῦτα δύο τὰ καθολικά, τὸ τε δακτυλικόν, τὸ καὶ ἠρῶον καλούμενον, καὶ τὸ ἀναπαιστικόν ... 22 sqq. καλεῖται δέ, ὡς ἔφαμεν, καὶ ἠρωικὸν ἢ διὰ τὸ εἶναι τῶν λοιπῶν, ὡς εἵπομεν, προγενέστερον, καθὼ καὶ ἠρῶας τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους λέγομεν, ἢ παρ' ὅσον τὰ τῶν ἠρώων ἔργα διὰ τοῦ τοιοῦτου μέτρου Ὀμηρος καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ποιητῶν διεξήσαν.

ΤΖΕΤΖ. *de metr.* 314. 23 sqq. περὶ τοῦ ἠρωικοῦ μέτρου.

τὸ μέτρον τὸ δακτυλικόν, ὅπερ ἐστὶν ἠρῶον,
 τρεῖς ἔχει τὰς διαφοράς· τρισῶς γὰρ καὶ καλεῖται·
 δακτυλικόν, αἰολικόν καὶ λογαιοδικόν τε·
 ἀφ' ὧν περὶ τὸ δακτυλικόν πρὸς πᾶσαν χώραν ἔχει
 δάκτυλον, παλιμβάκχειον, ἀμφίμακρον, σπονδεῖον.
 εἰς δὲ τὴν ἕκτην δέχεται μόνην καὶ τὸν τροχαῖον·
 ἀλλὰ τὸν παλιμβάκχειον μετὰ τοῦ ἀμφιμάκρου·
 ἀφείλες σύ μοι καθαρὸς δακτυλικὸς λαμβάνειν,
 εἰς μέρη καὶ φωνήεντα τὰς λέξεις κεκτημένους·
 οὕτω γὰρ τότε τὸ μακρὸν βραχύνεται φωνήεν,
 ὡς ἔστι τὸ ὁμήρειον τό· (*Il.* III 164) 'οὔτι μοι αἰτίη'
 ἐπὶ παλιμβακχείου δὲ τό· (*Od.* I 2) 'πλάγχθη ἐπεὶ Τροίης·'
 τοιοῦτους τούτους καθαρὸς δέχου μοι τῷ ἠρῶι·
 ἐν δὲ τοῖς μέτροις τοῖς λοιποῖς, ὁποῖους βούλει δέχου.
 τοῦτο δακτυλικόν ἐστὶ, τὸ μέτρον τοῦ ἠρώου.

ΤΖΕΤΖ. *de metr. Pind.* 13. 27 sqq.

συστηματικά τε μάνθανε τὰ ἠρωελεγεῖα.
 πρὸς γὰρ ἑξάμετρον φημὶ ἠρωικόν τὸν στίχον
 τὸ ἐλεγεῖον πάρεστιν ἐν πενταμέτρῳ στίχῳ.
 γίνωσκε δὲ πεντάμετρον τὸν ἐλεγεῖον στίχον
 ἐκ δύο πενθημιμερῶν τὸν ὅλον συνεστῶτα.
 τῶν πέντε δὲ τὸ ἡμισυ δύο καὶ ἡμισύ τι,
 δύο δὲ δυοκαιμῖσεια ἐστὶ τὰ πέντε,
 ὅθεν ἐστὶ πεντάμετρον τὸ ὅλον ἐλεγεῖον.
 ἔστι δὲ καὶ τὸ σύστημα συναγωγὴ τις μέτρων,
 ὡσπερ ὠδὶ ἠρωικοῦ τοῦ ἑξαμέτρου στίχου
 καὶ πενταμέτρου σὺν αὐτῷ τῶν ἐλεγεῖου θέσις,
 οἷα τὰ τοῦ Θεόγνιδος ποιήματα τυγχάνει.

ΤΖΕΤΖ. *de metr. Pind.* 22. 21 sqq.

τῶν τρισυλλάβων ἴσθι δε τὸν δάκτυλον καὶ μόνον
 πληροῦντα μέτρον ἐντελές, εἰ θέλεις συζυγίαν,

καθὸ καὶ τὸν ἥρωικὸν ἑξάμετρον καλοῦμεν.
περὶ δὲ τούτων ἕμαθες τοῖς ἀνωτέροις τόποις
τὴν θαυμαστὴν μετάληψιν δακτύλου πρὸς σπονδειῶν.
οὐδὲ γὰρ ἔχει τὴν αὐτὴν ὁ δάκτυλος ἀξίαν,
ὅταν ἐν στίχοις τραγικοῖς ἰαμβικοῖς τελέθῃ,
ἀλλὰ μετ' ἄλλου κείμενος ποδὸς τελεῖ τὸ μέτρον,
καθὰ καὶ μέτρον ἐντελὲς ἐπέχει ὁ σπονδειῶς
ἐν μέτρῳ τῷ ἥρωικῷ ἐπίσης τοῖς δακτύλοις.

ΤΖΕΤΖ. *de metr. Pind.* 71. 9 sqq.

καὶ τὸ πεντεκαίδεκατον δίμοιρον ἔπους ἔστι
πρὸς γὰρ τὰ ἕξ τὰ τέσσαρα δίμοιρον ἔστιν ὅλου.
ἑξάμετρον ἥρωικὸν τὸ μέγιστον τυγχάνει.
δακτυλικά τέσσαρα

— — — — —

IOANN. SICEL. comm. in Hermog. *de id.* I 6 (RhG VI, p. 246. 15 sqq. Walz)
τί δὲ ἐστὶ κατάληξις, εἶπομεν ἐν τῇ καθαρότητι, ὅτι συλλαβὴ ἀντὶ ποδός, ἢ
πὺς ἀντὶ συζυγίας· διὸ καὶ τὰ ἥρωϊκὰ καὶ ὅσα καταληκτικά εἰσιν, εἰς τροχαιῶν
καταλήγει, ὅς ἀντὶ δακτύλου μὲν παραλαμβάνεται, οὐ βέβηκε δὲ ἀκατάληκτα
δὲ καὶ βεβηκότα, ὡς τὰ προρῶρηθέντα περὶ σεμνῆς βάσεως κῶλα, καὶ ὡς τό
([Hom.] *Od.* IX 347)

Κύκλωψ, τῆ, πῖε οἶνον, ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμεα κρέα·

ὥστε τηρητέον παντὸς μέτρου τὸ ἴδιον· ἢ γὰρ μονόμετρον ἐστὶ τὸ ἔχον μίαν
συζυγίαν, ἢ δίμετρον τὸ δύο, ἢ τρίμετρον τὸ τρεῖς, μέχρι τοῦ ἥρωικοῦ, τοῦτο
γὰρ ἐστὶ μόνον ἑξάμετρον, ὡς ἐκ σπονδειῶν συνεστῶς· ὁ γὰρ δάκτυλος σπον-
δειῶς ἐστὶν, ὥσπερ καὶ ὁ σπονδειῶς δάκτυλος, καὶ μετρεῖται οὗτος τρισύλλαβος
κάκεινος, ἐκ δύο κατὰ συζυγίαν καὶ οὐχ οἱ δύο κατὰ μίαν, καὶ ἐκ τούτου διακρί-
νεται τὰς καταλήξεις.

ISAAC MON. 174. 12 sqq. οὐ προσίσταται δέ μοι τῷ λόγῳ τὸ ἥρωικὸν μέτρον
ἑξάμετρον καλούμενον· κατὰ γὰρ μονοποδίαν μετρούμενον, καὶ ἕξ ποσὶ περιε-
χόμενον οὕτω γε ὀνομάζεται. τᾶλλα μέντοι κατὰ διποδίαν καὶ εἰσι καὶ λέγονται
... ὥστε εἰ τὸ ἥρωικὸν εἰς διποδίαν συμπτύξομεν, τρίμετρον ἔσται πάντως· καὶ
αὐτὸ, εἰ ταῦτα εἰς διποδίαν ἀναλύσομεν, πάλιν οἱ αὐτοὶ ἔσονται λόγοι ἀναγκαίως.

ISAAC MON. 180. 34 sqq. τὸ μὲν ἥρωικὸν μέτρον, ὃ καὶ δακτυλικὸν λέγεται,
διὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῷ δακτύλῳ χρῆσθαι ποδί, κατὰ μονοποδίαν μετρού-
μενον, ἑξάμετρον λέγεται· τούτεστιν, ὅτι πόδας ἕξ ἐπιδέχεται· τὰ δὲ λοιπὰ τῶν
μέτρων, ἰαμβικά μὲν καὶ ἀναπαιστικά καὶ τροχαικά καὶ ὅσα δισυλλάβους ἢ καὶ
τρिसυλλάβους ἀναμιξὲς ἐπιδέχεται πόδας, κατὰ τὴν διποδίαν μετρούμενα.

ISAAC MON. 182. 14 sqq. περὶ τοῦ ἥρωικοῦ μέτρου. τὸ ἥρωικὸν μέτρον, ὃ
καὶ δακτυλικὸν ἐπικέκληται ἥρωικὸν μὲν, ὅτι Ὅμηρος, ἢ πάντων τῶν ποιητῶν
ἀκρότης, τὰς τῶν ἥρῶων πράξεις διεξιῶν, τούτῳ κέχρηται τῷ μέτρῳ· δακτυλι-
κὸν δέ, ὅτι ὡς ἐπιτοπολὺ δακτύλοις κέχρηται. εἰ γὰρ καὶ σπονδειῶς περιέχει,
ἀλλ' ἰσόχρονοι ὄντες τοῖς δακτύλοις, ἀντ' αὐτῶν καταλογίζονται. τὸ τοιοῦτον
τοῖνυν μέτρον ἑξάμετρον λεγόμενον διὰ τὴν ῥηθεῖσαν αἰτίαν, ἕξ χώρας ποδῶν

περιέχει· τὰς μὲν πέντε δάκτυλον ἢ σπονδεῖον ἀδιαφόρως ἐπιδεχομένας, τὴν δὲ ἕκτην χώραν ἢ σπονδεῖον ἢ τροχαῖον.

ANECD. CHIS. 2 (p. 7 Mangelsdorf) περὶ τοῦ ἥρωικοῦ μέτρον. τὸ ἥρωικὸν μέτρον ἑξάμετρον ἔστιν· ἕξ γὰρ ἔχει χώρας· τὰς μὲν πέντε συγκειμένας ἕκ τε δακτύλου καὶ σπονδείου, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐταὶ παλιμβάκχειον καὶ ἀμφίμακρον δέχονται, καθαρὸς μέντοι καὶ ἐν τάξει δακτυλικῇ διακειμένους ... ἥρωικὸν δὲ μέτρον καλεῖται, ἐπεὶ περὶ Ὀμηρὸς ὁ ποιητὴς τὰς τῶν ἠρώων πράξεις διεξίων τῷ μέτρῳ κέχρηται τούτῳ.

ANON. AMBR. 231. 5 sqq. λέγεται δὲ μέτρον καὶ ὁ τῆς συλλαβῆς χρόνος, καὶ μάρτυς ἡ Πυθία ἦτοι Ὀρφεύς, λέγων περὶ τοῦ ἔπουσ·

ὄρθιον ἑξαμερὲς τετόρων καὶ εἴκοσι μέτρων.

καὶ ὁ πούς δὲ μέτρον καλεῖται, ὡς ὅταν τὸ ἥρωικὸν ἑξάμετρον λέγωμεν.

ANON. HARL. 16. 18 sqq. τὸ ἥρωικὸν δὲ μέτρον ἑξάμετρον ἔστιν· ἕξ γὰρ χώρας ἔχει. καλεῖται δὲ ἥρωικὸν διὰ τὸ τὸν Ὀμηρον τὰς τῶν ἠρώων πράξεις διεξιόντα τούτῳ τῷ μέτρῳ χρῆσασθαι. λέγεται δὲ καὶ δακτυλικὸν διὰ τὸ τὸν δάκτυλον οἰκειότατον εἶναι τούτῳ τῷ μέτρῳ, ὡσπερ καὶ τὸν ἱαμβὸν τῷ ἱαμβικῷ. δέχεται δὲ τοῦσδε τοὺς πόδας· δάκτυλον, σπονδεῖον καὶ τροχαῖον· ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀμφίμακρον καὶ παλιμβάκχειον, πλὴν καθαρὰν ἔχοντας τὴν κατάληξιν, ὡς τό· ([Hom.] *Il.* III 164)

οὐ τί μοι αἰτίη ἔσσι

καὶ τό· ([Hom.] *Od.* I 2)

πλάγχθη ἐπεὶ.

οὕτω γὰρ κείμενοι ὁ ἀμφίμακρος καὶ ὁ παλιμβάκχειος ὡς δάκτυλοι λογίζονται διὰ τὴν τελευταίαν συλλαβὴν εἶναι κοινήν, καταπαραιοῦσαν μὲν εἰς μέρος λόγου, τὴν δ' ἕξῃς ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην ἔχουσαν. τούτων οὖν ὄντων τῶν ποδῶν, ἕξ ὧν τὸ ἥρωικὸν μέτρον συνίσταται, κάλλιστον μὲν ἔστι συντεθῆναι δι' ὄλων δακτύλων, ὡσπερ καὶ τὰλλα μέτρα διὰ τῶν οἰκειοτάτων ποδῶν, καὶ ἔστιν εὐρεῖν οὕτως ἔχοντας στίχους. δέχεται δὲ καὶ τοὺς ἄλλους, ὡς εἵπομεν, οὕτως· ἐν μὲν ταῖς πέντε χώραις δάκτυλον καὶ σπονδεῖον καὶ ἀμφίμακρον καὶ παλιμβάκχειον ἀδιαφόρως καὶ ὡς ἔτυχε· τὸν δὲ τροχαῖον ἐν τῇ ἕκτῃ ἵνα βεβηκῶς εἴη ὁ στίχος· ἐν δὲ τοῖς μέσοις τόποις οὐκ ἐπιδέχεται τὸν τροχαῖον, ἵνα μὴ χλωδὸς γένηται ὁ στίχος· εἰ δ' ἔστι δυνατόν θεραπευθῆναι διὰ τῆς κοινῆς συλλαβῆς, τίθεται. μία μὲν οὖν τοιαύτη κατάληξις τοῦ ἥρωικοῦ.

ANON. MARC. 5 (p. 189 Studemund) ἔτι περὶ τοῦ ἥρωικοῦ μέτρον. τὸ ἥρωικὸν μέτρον ἑξάμετρον ἔστιν· ἕξ γὰρ πόδας ἔχει ὡς καὶ τὸ ἱαμβεῖον. καὶ τὸν μὲν πρῶτον, δεῦτερον, τρίτον, τέταρτον, πέμπτον πόδα ἔχει συγκειμένους ἢ ἕκ δακτύλων ἢ ἕκ σπονδείων, ὁ δὲ ἕκτος πούς ἢ σπονδεῖον ἢ τροχαῖον ἐπιδέχεται.

ANON. ROM. 3^a (p. 102) περὶ τοῦ ἥρωικοῦ μέτρον. τὸ ἥρωικὸν μέτρον ἑξάμετρον ἔστιν, ἕξ γὰρ χώρας ἔχει· τὰς μὲν πέντε συγκειμένας ἕκ τε δακτύλου καὶ σπονδείου· ἐνίοτε δὲ καὶ παλιμβάκχειον καὶ ἀμφίμακρον δέχεται, καθαρὸς μέντοι καὶ ἐν τάξει δακτύλου κειμένους. καθαροὶ δὲ εἰσιν, ὅταν ἀπαρτίζονται εἰς μέρος λόγου καὶ τὴν ἐπιφερομένην συλλαβὴν ἔχωσιν ἀπὸ φωνήεντος· οἷος ἔστιν ὁ παλιμβάκχειος, ὡς τό· ([Hom.] *Od.* I 2)

πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσεν·

ἀπήρτισται γὰρ εἰς μέρος λόγου τὸ ‘πλάγχθη’ καὶ ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος τοῦ ‘ε’. ἀμφίμακρος δέ, ὡς τό· ([Hom.] *Il.* III 164)

οὔτι μοι αἰτίη ἔσσι, θεοὶ νῦ μοι αἴτιοι εἰσί·

καὶ γὰρ ἐνταῦθα εἰς μέρος λόγου ἀπήρτισται ἡ ‘μοι’ συλλαβὴ καὶ ἡ ἐξῆς ἄρχεται ἀπὸ τῆς ‘αι’ διφθόγγου. δέχεται ἐνίοτε καὶ χορεῖον τὸν καὶ τρίβραχυν, καθαρὸν μέντοι καὶ αὐτόν, ὡς τό· ([Hom.] *Il.* XIV 1)

Νέστορα δ’ οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμψης.

ἡ δὲ ἕκτη χώρα καὶ σπονδεῖον δέχεται καὶ τροχαῖον· ἐπὶ παντὸς γὰρ μέτρον ἀδιάφορός ἐστιν ἡ τελευταία τοῦ ποδὸς συλλαβή. ἥρωικὸν δὲ μέτρον καλεῖται, ἐπειδὴ περὶ Ὀμηρὸς ὁ ποιητὴς τούτῳ τῷ μέτρῳ ἐχρήσατο τὰς τῶν ἡρώων <πράξεις> διεξιῶν.

ANON. VRB. 11 sq. δεῖ γινώσκειν, ὅτι τὸ ἥρωικὸν μέτρον, ὃ καὶ δακτυλικὸν καλεῖται, ᾧ περὶ Ὀμηρὸς τε καὶ Ἡσίοδος καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτῶν τε καὶ μετ’ αὐτοὺς ἐχρήσαντο, ἐπιδέχεται πόδας ἀπλοῦς ἕξ καὶ μετρεῖται κατὰ μονοποδῖαν· δέχεται δὲ κατὰ πᾶσαν χώραν δακτύλους καὶ σπονδεῖους ἀδιαφόρως ἑκατέρους· ἐπὶ δὲ τῆς τελευταίας καὶ μόνης σπονδεῖόν τε καὶ τροχαῖον, ἐνίοτε δὲ καὶ δάκτυλον· ὃν ὁ μὲν δάκτυλος σύγκειται ἐκ τριῶν συλλαβῶν, τῆς μὲν πρώτης μακρᾶς, τῆς δὲ δευτέρας καὶ τρίτης βραχείας· ὁ δὲ σπονδεῖος ἐκ δύο συλλαβῶν μακρῶν καὶ ἀμφοτέρων· ὁ δὲ τροχαῖος ἐκ δύο καὶ αὐτός, ἀλλὰ τῆς μὲν πρώτης μακρᾶς, τῆς δὲ δευτέρας βραχείας. καὶ οἱ μὲν δάκτυλοι κατὰ πᾶσαν χώραν τῶν ἕξ ποδῶν τιθέμεναι ἀκωλύτως τὸ ἥρωικὸν μέτρον ἀπεργάσσονται· ἄνευ δὲ δακτύλου τὸ ἐλάχιστον ἐνὸς οὐ δύναται σπονδεῖοι δι’ ὅλου τοῦ μέτρου τίθεσθαι.

ANON. VRB. 23 sq. καὶ ταῦτα μὲν οὖν, ὅπερ ἔφη, καὶ ἐν ἰαμβικοῖς καὶ ἐν ἄλλοις μέτροις οὕτως εὐρήσεις ἔχοντα· ἐπειδὴ δὲ καὶ προσθηκῶν τοιοῦτων χωρὶς τὸ ἥρωικὸν ἔγνωμεν τὰ φύσει βραχεῖα μακρὰ δεχόμενον καὶ τὰ φύσει μακρὰ τοῦναντίον βραχεῖα, ἃ καὶ ὀνομάζομεν κοινὰς συλλαβάς, περὶ τούτου μάλιστα διαληπτέον τοῦ μέρος· ὃ μοι δοκεῖ συχνοῦς τῶν γραμματικῶν διαγραφεῖν ἀβασανίστως οὕτως ἰσχυρομένους, καὶ ἡ καθόλου τουτὶ μὴ ἐπεγνωκότας, ὡς καὶ τῆς παντελοῦς τοῦ ἥρωικοῦ γνώσεως ἀμαρτάνειν, ἢ καὶ πῆ μὲν ἐπαγγελλομένους εἰδέναι, πῆ δὲ τοῦ ὀρθοῦ σφαλλομένους, ἅτε μὴ τὴν ἐντελῆ περὶ αὐτοῦ κεκτημένους γνῶσιν. οἱ μὲν γὰρ καὶ ἰαμβικοὺς ὅλως ἐπιδέχεσθαι τὸ ἥρωικὸν μέτρον, ὃ καὶ δακτυλικὸν ἐξενίκησεν ὀνομάζεσθαι παρὰ τὸ τοῖς δακτύλοις πλεονεκτεῖν, ὥσπερ καὶ τὸ ἰαμβικὸν τοῖς ἰάμβοις, καὶ ἀναπαίστους καὶ χορεῖους ἐδόξασαν, οἷγε παντάπασι τοῦδε ἀλλότριον, ἐμοὶ δοκεῖν, συνιζήσεσι καὶ κοιναῖς συλλαβαῖς καὶ τοιοῦτοις ἑτέροις πάθεσιν ἀπατηθέντες· οἱ δὲ ταυτὶ μὲν ἴσως εἰδέναι δισχυρίζονται, τὸν δὲ καιρὸν καὶ τρόπον τῆς αὐτῶν χρήσεως ἀγνοοῦσιν· ἔστι δ’ ὁ περὶ αὐτῶν ἀληθὴς λόγος οὗτος.

ANON. VRB. 77 sq. περὶ ἥρωικοῦ μέτρου. τὸ ἥρωικὸν μέτρον ἑξάμετρον ἐστὶν· ἕξ γὰρ ἔχει χώρας. τὰς μὲν οὖν πέντε συγκείμενας ἔχει ἐκ τε δακτύλου καὶ σπονδεῖου· ἐνίοτε δὲ καὶ παλιμβάκχειον καὶ ἀμφίμακρον δέχεται, καθαρὸς μέντοι καὶ ἐν τάξει δακτύλου κειμένους ... ἡ δὲ ἕκτη χώρα σπονδεῖον δέχεται, ἐνίοτε δὲ καὶ τροχαῖον· ἐπὶ παντὸς γὰρ μέτρου ἀδιάφορός ἐστιν ἡ τελευταία τοῦ ποδὸς συλλαβή.

APP. DION. 313. 9 sqq. ἑτέρως περὶ τοῦ ἠρωικοῦ μέτρον· χρή γινώσκειν ὅτι ὁ παλιμβάκχειος εἰς τὴν δευτέραν συλλαβὴν θεραπεύεται, ἵνα λήγη εἰς φωνήεν καὶ εἰς τέλειον μέρος λόγου καὶ ἡ ἐξῆς ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος, οἶον· ([Hom.] *Od.* I 2)

οὐ τί μοι αἰτὶ ἐσσί, θεοὶ νύ μοι αἴτιοί εἰσιν.

APP. RHET. 339. 18 sqq. περὶ τοῦ ἠρωικοῦ μέτρον. τὸ ἠρωικὸν μέτρον ἑξάμετρον ἐστίν· ἕξ γὰρ χώρας ἔχει. τὰς μὲν οὖν πέντε συγκειμένας ἕκ τε δακτύλου καὶ σπονδείου· ἐνίοτε δὲ καὶ παλιμβάκχειον καὶ ἀμφίμακρον δέχεται, καθαρὸς μὲντοι καὶ ἐν τάξει δακτύλου κειμένους· καθαροὶ δὲ εἰσιν, ὅταν ἀπαρτίζωνται εἰς μέρος λόγου καὶ τὴν ἐπιφερομένην συλλαβὴν ἔχωσιν ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην· οἶον ἐστὶ τό· ([Hom.] *Od.* I 2):

πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πολίεθρον ἔπερσεν·

ἀπήρτισται γὰρ εἰς μέρος λόγου τὸ ‘πλάγχθη’ καὶ <ἡ ἐξῆς> ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος τοῦ ‘ε’. ἀμφίμακρος δὲ ὡς τό· ([Hom.] *Il.* III 164)

οὐ τί μοι αἰτὶ ἐσσί, θεοὶ νύ μοι αἴτιοί εἰσιν.

εἰς γὰρ μέρος λόγου ἀπήρτισται ἡ ‘μοι’ συλλαβὴ καὶ <ἡ> ἐξῆς ἄρχεται ἀπὸ τῆς ‘αι’ διφθόγγου. ἡ δὲ ἕκτη χώρα σπονδεῖον δέχεται, [ἐνίοτε δὲ] καὶ τροχαῖον· ἐπὶ παντὸς γὰρ μέτρον ἀδιάφορός ἐστίν ἡ τελευταία [τοῦ ποδὸς] συλλαβὴ. ἠρωικὸν δὲ ἐστίν, ὅπερ Ὅμηρος ἐχρήσατο τὰς τῶν ἠρώων πράξεις διειξιών.

SCHOL. VET. in Aristoph. *ran.* 1528 sqq. (p. 162 Chantry) ἠρωικὰ ἑξάμετρα. ERs. (ἠρωικοὶ οὗτοι ἕξ στίχοι Vatic. gr. 38).

SCHOL. in Plat. *remp.* III 11, p. 400b (p. 214 Greene) ἐνόπλιον ... ἠρῶον] ὁ ἐνόπλιος σύνθετός ἐστιν ἕξ ἰάμβου καὶ δακτύλου καὶ τῆς παριαμβίδος, ἀνδρικός πρὸς πράξεις ἀναγκαίας καὶ ἀκουσίους, ἐξορμητικός εἰς πόλεμον. ὁ δὲ ἠρῶος δάκτυλος, ἀπλοῦς, κοσμιότητος ποιητικός καὶ ὁμαλότητος, παιδευόμενος προσήκων ὡς ἰσότητι κεκοσμημένος, ὡς ἐν τῷ εἰς ταῦτα ὑπομνήματι Πρόκλου φησὶν (p. 61. 3 sqq. Kroll).

SCHOL. MARC. in Dion. Thr. GG I 3, p. 345. 6 sqq. Hilgard χρή γινώσκειν ὅτι ἡ συλλαβὴ ἀπὸ μονογραμμάτων ἕως εξαγραμμάτων προκόπτει, καὶ περαιτέρω οὐδαμῶς, οἶον ‘α’, ‘βα’, ‘στα’, ‘στρα’, ‘στρου’, ‘στράγξ’· καὶ γὰρ τέλειος ἀριθμὸς ὁ ἕξ, ὡς ἔχων ἀπηρτισμένα καὶ ὑγιῆ ἑαυτοῦ τὰ μέρη ἕξ ὧν συνέστηκε· τὸ γὰρ ἤμισυ τῶν ἕξ τρία, καὶ τὸ τρίτον δύο, ἰδοὺ πέντε, καὶ τὸ ἕκτον ἔν τῶν τοίνυν μερῶν αὐτοῦ ὑγιῶν ὄντων εἰκότως προτετίμηται τοῖς ἀριθμηταῖς καὶ τέλειος ἐκλήθη· ταύτην τοι καὶ τὸ ἠρωικὸν μέτρον προτετίμηται τῶν ἄλλων, ἐπειδὴ ἑξάμετρον ἐστίν.

SCHOL. A in Herphaest. 126. 8 sqq. τὸ δὲ ἐνδοξότατον ἐν αὐτοῖς (*scil.* τοῖς δακτυλικοῖς) ὑπάρχει τὸ ἑξάμετρον καταληκτικόν· καὶ διὰ τοῦτο οἶμαι καὶ ἠρῶον προσαγορεύεται.

SCHOL. B in Herphaest. 282. 16 sqq. περὶ τοῦ ἠρωικοῦ. τὸ ἠρωικὸν μέτρον ἑξάμετρον ἐστίν· ἕξ γὰρ χώρας ἐπιδέχεται καὶ κατὰ μονοποδῖαν μετρεῖται. κατὰ μὲν οὖν τὰς πέντε χώρας ἐπιδέχεται δάκτυλον καὶ σπονδεῖον ἀδιαφόρως, ἐνίοτε δὲ καὶ παλιμβάκχειον καὶ ἀμφίμακρον, καθαρὸς μὲντοι καὶ ἐν τάξει δακτύλου κειμένους· καθαροὶ δὲ εἰσιν ὅταν ἀπαρτίζωσιν εἰς μέρος λόγου καὶ τὴν

ἐπιφερομένην λέξιν ἔχουσιν ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην. καὶ παλιμβάκχειον μὲν, ὡς ἐν τῷ ([Hom.] *Od.* I 2)

πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσεν·

ἀπήρτισται γὰρ εἰς μέρος λόγου τὸ ‘πλάγχθη’, καὶ ἡ ἐξῆς ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος τοῦ ‘ε’. ἀμφίμακρον δέ, ὡς ἐν τῷ ([Hom.] *Il.* III 164)

οὐ τί μοι αἰτὴ ἐσσί, θεοὶ νύ μοι αἴτιοί εἰσιν.

καὶ εἰσὶν ἐν τούτῳ τρεῖς ἀμφίμακροι, ἐν τε τῇ ‘μοι’ συλλαβῇ δύο καὶ ἐν τῷ ‘αἰτὴ’ ἀπήρτισμένοι γὰρ εἰσὶν εἰς μέρος λόγου καὶ τὰς ἐξῆς ἔχουσιν ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένας. ἡ δὲ ἕκτη χώρα σπονδεῖον δέχεται καὶ τροχαῖον· ἐπὶ παντὸς γὰρ μέτρου ἀδιάφορός ἐστιν ἡ τελευταία συλλαβή· ἥρωικὸν δὲ καλεῖται τὸ μέτρον, ἐπεὶ περὶ Ὀμηροῦ ὁ ποιητὴς τὰς τῶν ἡρώων πράξεις διεξῶν τούτῳ κέχρηται τῷ μέτρῳ. χρῆ δὲ γινώσκειν ὅτι ὁ μὲν παλιμβάκχειος εἰς τὴν δευτέραν συλλαβὴν θεραπεύεται, τουτέστιν ἵνα λήγη αὐτὴ ἡ δευτέρα συλλαβὴ τοῦ παλιμβάκχειου εἰς μέρος λόγου καὶ ἡ ἐξῆς ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος, οἶον·

πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσεν.

ὁ δὲ ἀμφίμακρος κατὰ τὴν τρίτην, λήγουσαν καὶ ταύτην ὁμοίως εἰς μέρος λόγου καὶ τὴν ἐξῆς ἔχουσαν ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην, οἶον·

οὐ τί μοι αἰτὴ ἐσσί, θεοὶ νύ μοι αἴτιοί εἰσιν.

ἔπη δὲ λέγονται κυρίως οἱ τοῦ ἥρωικοῦ τούτου μέτρου τοῦ καὶ ἑξαμέτρου στίχοι.

CAES. BASS. GL VI 256. 8 sqq. = fr. *6. 23 sqq. (GRF 134) Mazzarino *archebuleus accepit nomen versus, non quod Archebulus eum invenerit. nam Stesichorus, antiquior illo poeta, et Ibycus et Pindarus et Simonides usi sunt eo, sed passim et promiscue. Archebulus autem quia carmen ex hoc uno genere composuit, archebuleum nominatum est. origo eius herous hexametrum est, exemplum: (Caes. Bass. *lyr.* 3 [FPL 317] Blänsdorf)*

tibi nascitur omne pecus, tibi crescit herba,

quem facies heroum hexametrum adiectis duabus syllabis sic:

nam tibi nascitur omne pecus, tibi crescit et herba.

est autem hic versus anapaesticus, quia, <cum> primus heroi hexametri dactylus syllabam amittit, reliquae duae breves iungunt se longae insequenti et deinceps ceterae in eandem formulam veniunt. nec tantum heroo hexametro se iungit hic versus, sed etiam post tres anapaestos accedit ad trimetrum. nam possis eum sic componere:

tibi crescit herba caelitum testor genus.

hic versus dactylicum melos summa cum voluptate aurium cludit, de quo, cum res coegerit, plura dicentur. est autem pentametrum, ex anapaestis constat fere pedibus, recipit spondeos, cluditur antibaccheo. de ultima syllaba, brevis an longa sit, supervacuum est monere.

CAES. BASS. GL VI 261. 8 sqq. = fr. *6. 160 sqq. (GRF 138) Mazzarino *quarta divisio est hendecasyllabi (scil. phalaecii) talis:*

castae quas veneramur <o> sorores.

nam priore commate Callimachus (fr. 401 Pfeiffer) in epigrammatibus usus est et Bacchylides in carminibus et alii. heroi autem dactylici pars est hoc modo:

castae quas veneramur Olympia templa tenentes.

CAES. BASS. GL VI 267. 12 sqq. = fr. *6. 337 sqq. (GRF 144) Mazzarino clausula strophes huius (*scil.* sapphicae) haec est: (Hor. *carm.* I 2. 4)

terrui urbem,

quae nascitur ab heroo hexametro sic:

arma virumque cano Troiae qui terrui urbem.

nam 'primus ab oris', pro qua hanc clausulam posui, par est huic non tantum numero, sed etiam pedibus: constat enim ex dactylo et spondeo.

SACERD. GL VI 493. 20 sqq. disyllaba structura, quae non valde quibusdam placet, antiquos viros vehementissime delectabat. est enim fortis admodum vitansque etiam nostri temporis barbarismum, si non fuerit spondeo vel trochaeo post dactylum finita, ut (Verg. *Aen.* I 1) 'primus ab oris' et (Cic. *Verr.* I 12. 34) 'in quo meam voluntatem P. R. perspicere possit'. sic enim versum heroicum hexametrum faciunt, quae sola versificatio est oratoribus devitanda. nam si omnem fugere voluerint, tacebunt, quoniam nulla oratio sine metro constat.

SACERD. GL VI 502. 6 sqq. dactylicum metrum omnibus et simplicius et antiquius est, quod dividitur in species XVII: hexametas quidem quattuor, heroicam, bucolicam hexametram, choeriliam, priaepiam; pentametas quattuor, acatalectam pentametram integram, dipenthemimericam archilochiam dactylicam, sapphicam, simmiam; tetrametas duas, bucolicam tetrametram vel heroicam, anacreontiam; trimetas quattuor, hemidexiam, glyconiam, pherecratiam, tertiam trochaicam; dimetas tres, adoniam, hymenaicam, penthemimericam, sed simplicem. de his et horum schematibus per exempla tractemus.

SACERD. GL VI 506. 7 sqq. de hexametro heroico et eius schematibus satis dictum (p. 502. 15 sqq.). nunc de hexametro bucolico paulisper tractemus. quod metrum ab heroico hoc differt, quod illud schemata habet triginta duo, hoc vero decem. nam primi pedes tres variati schemata faciunt octo: nam quartus pes semper dactylus sit necesse est. quintus pes duo schemata habet: nam aut spondeus est aut dactylus. nam sextus, id est novissimus, sicut in heroico metro, indifferens inter schemata non computatur.

SACERD. GL VI 512. 10 sqq. de metro dipenthemimerico archilochio pentametro. archilochium dipenthemimericum pentametrum constat ex duabus divisionibus penthemimericis monoschematistis; semper enim binis dactylis constant, ut est exemplum graecum: (Archil. 182. 2 West)

ἐν δὲ Βατουσιάδης, ἐν δὲ Βατουσιάδης,

latine sic:

Simplici summe virum, Maxime summe virum.

hoc metrum archilochium pentametrum dactylicum dipenthemimericum ab elegiaco metro hoc differt, quod illud habet primum versum heroicum hexametrum, secundum vero dimetrum penthemimericum, hoc vero solum dipenthemimericum; et quod illud primam caesuram tetraschematistam habet, hoc vero utramque monoschematistam.

APTHON. GL VI 36. 20 sqq. igitur prima species (*scil.* communium syllabarum) erit quae dactyli pedis tertiam brevem seu producta vocali seu duarum co-

niunctione, id est diphthongo, longam efficiens contra legem hexametri heroī amphimacrum inducit, qui pro dactylo lege communium syllabarum accipietur, ita tamen ut sequens a vocali pes inchoet. cuius exemplum apud Homerum: (*Od.* I 1)

ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα,

apud nostrum: (Verg. *Aen.* III 211)

insulae Ionio in magno.

ΑΡΘΗΝ. GL VI 52. 19 sqq. metra autem omnia quattuor modis variantur, adiectione, detractone, transmutatione, concinnatione. ita fiunt innumerabiles species ortae ex prototypis novem, id est dactylico, iambico, trochaico, anapaestico, paeonico, proceleumatico, ionico ἀπὸ μείζονος, ionico ἀπὸ ἐλάσσονος, choriambico. his adiciunt antispasticum loco proceleumatici: namque is anapaestico plerumque subditus caret auctoritate; non nulli eum in specie decima recipiunt. quorum omnium exempla plura in versu sui cuiusque metri ut ostendant, haec erunt. et primo dactylici sive heroici metri, ut: (Verg. *Aen.* I 1)

arma virumque cano T. q. p. a. o.

ΑΡΘΗΝ. GL VI 55. 10 sqq. de versu. versus est, ut Varroni (fr. 288 [GRF 308] Funaioli) placet, verborum iunctura, quae per articulos et commata ac rhythmos modulatur in pedes. incipit autem a dimetro et procedit usque ad hexametrum, in his dumtaxat versibus qui per singulos pedes dirimuntur; in illis autem, qui per dipodiam, usque ad tetrametrum vel pentametrum, non numquam hexametrum procedit. quibus de divisione ac scansione suum cuique nomen est. quos latine taxatione simplicium <pedum appellaverunt, cum> senarios trimetros, octonarios vero tetrametros vocaverunt. abusive vel haec appellatio habebitur, cum sincera et propria significatione Graecorum versus herous hexameter epos dicatur.

ΑΡΘΗΝ. GL VI 64. 30 sqq. de tome sive incisione versuum. incisiones etiam versuum, quas Graeci τομάς vocant, ante omnia in hexametro heroo necessario observandae sunt (omnis enim versus in duo cola formandus est): qui herous hexameter merito nuncupabitur, si competenti divisionum ratione dirimatur. sex enim pedum percussio versum quidem hexametrum, non tamen heroum [quem epicum], si legem incisionis non tenuerit, faciet. quarum prima penthemimeres tome dicitur, cum post duos pedes sequens syllaba plenam orationis partem distinguit, cuius exemplum erit: (Verg. *Aen.* I 15)

quam Iuno fertur.

verbum enim post duos pedes concluditur ac determinatur syllaba, quae in metro semipes habetur, ut sequens sermo ab integra parte orationis incipiat. geminata autem penthemimeres tome versum pentametrum complet, ut:

quam Iuno fertur, quam Iuno fertur.

secundam divisionem hephthemimeren Graeci dixerunt, quae tribus pedibus emensis adicit syllabam completque sensum quacumque orationis particula. huic, sicut et superiori, nomen inditum ex eo est, quod tribus pedibus et una syllaba, id est semipede, quae in arsi et thesi septem motus efficiunt, versum dividat. cuius exemplum erit:

quam Iuno fertur terris:

nam post tres pedes suprema ‘ris’ syllaba sensum complet. erunt igitur hae duae tomatae principales, ut dictum est, heroici versus incisiones, quibus similiter et iambici versus trimetri dividuntur. sed his in heroo duae aliae accedunt. nam si harum neutram inveneris, tertium trochaem in versu conquires, id est penthemimeren disyllabo clausam, ut est: (Verg. *Aen.* II 3)

infandum regina.

nam percussis duobus pedibus tertius pes trochaeus est, ‘gina’ cui coniuncta brevis ‘iu’ secundum legem versus hexametri dactylum complet. ‘bes’ autem syllaba et sensum superioris coli integrat, ut fiat hephthemimeres, et sequentis pedis initium inducit. eodem modo et quartus trochaem accipietur, qui raro admodum reperietur, ut est: (Ter. Maur. GL VI 376. 1701)

quae pax longa remiserat, arma novare parabant.

quartus pes trochaem, ‘arma’; vide hephthemimeren disyllabo clausam, ut supra, cui adnexa brevis ‘no’ syllaba dactylum lege heroici versus implet. harum si nullam in hexametro speciem inveneris, heroum versum iure ac merito negabis. non numquam autem evenit ut in eodem versu plures incisiones, id est penthemimeren et hephthemimeren et eam quae quarto <pede> [caesura] partem orationis terminat, quam bucolicen Graeci dicunt, reperiamus, ut: (Verg. *Aen.* I 1)

arma virumque cano, Troiae qui primus ab oris.

nam ‘iae’ qui, pes in versu quartus, eam divisionem explicat, quam bucolicen vocari dictum est, sub qua <quattuor> pedum percussione sensus impletur. nam bucolici metri haec lex est, quam per omne opus sui carminis Theocritus Syracusanus observat exceptis paucis versiculis, de quibus in processu dicemus (p. 114. 17 sqq.).

ΑΡΘΗΟΝ. GL VI 70. 20 sqq. dactylici igitur metri id praecipuum est, quod heroum appellatur. differt enim a dactylico heroum eo, quod et dactylicum <et spondiacum> est et in duas caeditur partes, de quibus supra diximus, penthemimeren et hephthemimeren. dactylicum enim, licet isdem subsistat pedibus, non tamen isdem divisionibus ut herous caeditur versus. inter spondeum autem et dactylum mensura temporum congruente etiam in arsi et thesi eadem aequalitas stabit, quam Graeci dicunt ἴσον λόγον. quibus per coniunctionem et divisionem, ut supra docuimus (p. 46. 6 sqq.), mutua procreatio est, meritoque indifferenter in quacumque versus sede, ut sors scandendi processerit, reperiantur, dumtaxat usque ad pedem quartum: quintus enim frequenter, ut heroum decet, dactylus esse debet.

ΑΡΘΗΟΝ. GL VI 72. 12 sqq. incipit autem versus herous hexameter a duodecim syllabis, in quo omnes spondei sunt, ut: (inc. 86 [FPL 454] Blänsdorf)

non phocae turpes, non marcentes ballenae,

et crescit usque ad XVII syllabas. quotiens autem dactylus accedit, totiens syllaba ad crescit. quas species sub exemplis enumerare et apud nos longum et apud eruditos absurdum habeatur, quotiens et quibus in locis per alternas dactyli et spondei vices inter se obortae collocentur: quas tamen XXXII esse manifestum est.

est autem herous versus temporum XXIII, spondeo dumtaxat ultimo. at si trochaeus versum clauserit, XXIII, quem volunt haberi hexametrum catalecticum.

ΑΡΤΗΘΝ. GL VI 73. 16 sqq. hexametrum (*scil.* dactylicum), cui sex incisio- nes sunt, ut: (Verg. *Aen.* IV 129 = XI 1)

Oceanum interea surgens Aurora reliquit:

fit catalecticum in syllabam, cuius ea compositio est, ut habeat duos dactylos et spondeum, dehinc totidem dactylos et in fine syllabam: ut:

alma parens, genetrix divum, decus Oceano,

nam si una syllaba brevius fuerit a legitimo hexametro heroo, dicitur diphili- um metrum, ita tamen ut ista versificatio tertium pedem spondeum semper habeat. hoc quoque dignum eruditis auribus non praetermiserim repertum in hexametro versu dactylico, cui tamen duo cola e duobus dactylis et spondeo constabunt, quattuor pedes disyllabos, id est trochaeum, iambum, pyrrichium, spondeum, per ordinem semper positos inveniri, si velis alias, quam hexametri heroi lex postulat, scandere, ut est apud Homerum: (*Il.* VIII 2)

Ζεὺς δὲ θεῶν ἀγορῆν ποιήσατο τερπικέρανος,

et apud nostrum: (Verg. *Aen.* X 2)

conciliumque vocat divum pater atque hominum rex,

et: (*buc.* 8. 21 *et al.*)

incipi Maenaios mecum, mea tibia, versus;

et appellatur quadrupes δωδεκάσημος περίοδος, eo quod quattuor pedes tem- porum duodecim quasi per circuitum quendam recurrentes contineat.

ΑΡΤΗΘΝ. GL VI 74. 8 sqq. heroici versus hexametri cola seu commata alia sunt, ut Graeci dicunt, ἀρττικά, alia τελικά, alia κοινά, e quis alia initiis, alia clausulis versuum conexas respondent, quas portiunculas, si necesse sit, ausim dicere initiales et finales seu novissimales, communes autem, quae et initio et fini sociatae congruunt. igitur tetrametrus versus herous initialis erit talis:

Odrysium Martem cane barbite,

finalis seu novissimalis:

Odrysis lyra carmine cantat,

communis autem: (Hor. *carm.* I 28. 2)

mensorem cohibent Archyta;

trimetrus initialis: (Hor. *carm.* I 3. 1)

sic te diva potens Cypri,

quod metrum glyconium octasyllabum dicitur; finalis autem: (Hor. *carm.* I 5. 3)

grato Pyrrha sub antro,

quod pherecreation heptasyllabon appellatur: dimetrus herous initialis erit:

arma sonantia,

novissimalis, qui pentasyllabos dicitur: (Hor. *carm.* I 2. 4)

terrui urbem.

nam tam in prima quam postrema parte posita haec cola adsumptis reliquis quattuor pedibus faciunt heroum hexametrum.

ΑΡΤΗΘΝ. GL VI 74. 34 sqq. de anapaestico metro. anapaesticum metrum originem trahere a rhythmo dactylico in dubium non venit, cum isdem tempo-

ribus uterque eorum syllabisque subsistat: unde a quibusdam antidactylus dicitur, siquidem dactylus e longa et duabus brevibus, anapaestus e duabus brevibus et longa digesti situ ordinis tantum discrepare videantur; dehinc quod detracta per epiplocen heroo dactylico prima longa reliqui pedes in anapaestum reformatur in eo dumtaxat versu, qui quinque continuis per ordinem dactylis currit, ut: (Verg. *Aen.* IX 503)

at tuba terribilem sonitum procul aere canoro.

detracta enim 'at' syllaba, qua primus in versu dactylus constat, erunt reliqui pedes anapaesti sic:

tuba terribilem sonitum procul aere canoro.

ΑΡΤΗΘ. GL VI 107. 4 sqq. quot ex dactylico heroo metrorum genera deriventur. considerantibus nobis, quot ex dactylico heroo per singulos prototyporum canonas metrorum species procreentur, manifesta ratione reperio primam eius veluti subolem a pentametro versu coepisse. unde consequenti ratione initium suscepti operis de versu pentametro] ab eodem ordiemur [quod metrum τεσσαρεσκαιδεκασύλλαβον σαπφικόν et αιολικόν dicitur]. quod <metrum> invenisse fertur Callinous Ephesius. alii vero Archilochum eius auctorem tradiderunt, quidam Colophonium quendam, super quorum opinione apud grammaticos magna dissensio est.

ΑΡΤΗΘ. GL VI 107. 32 sqq. sed et ille perspicuus pentameter (*scil.* dactylicus) habebitur versus, qui post duos pedes primos semipede, qui superest ad penthemimeren tomen, verbum finit. unde pentametri versus erit prima species, quae de hexametri versus tome, quam penthemimeren diximus, geminata conficitur, quae tunc contingit, si hexameter duos dactylos habuerit, ut puta: (Verg. *georg.* III 113)

primus Erichthonius.

in hac enim clausula heroi hexametri dactylos duos esse et semipedem necesse est, qui repetiti pentametrum elegiacum, qui hexametro subicitur in poematis, efficiunt ... nam prima versus heroi portio ter repetita, veluti: (Verg. *Aen.* I 1, 8 et 12)

arma virumque cano, Musa mihi causas, urbs antiqua fuit,
metrum sui generis facit. huius incisioni, quae syllaba clauditur, si alteras duas adicias, ut tertium pedem trisyllabon compleas, erit hoc [penthemimeres] trimetrum δεξίον. nihil autem intererit, si pes tertius in isto versu longa syllaba, quae est finalis ἀδιάφορος, finiatur et fiat ἀμφίμακρος, veluti:

arma virumque cano Troiae.

sane quia superius δεξίον μέτρον diximus, quamquam id et in prototypis ostenderimus, tamen scias inter dextros ac sinistros versus hanc haberi differentiam, ut dextri sint qui in tertia vel quinta sede trisyllabon habuerint pedem, sinistri autem qui disyllabum in secunda vel quarta regione.

ΑΡΤΗΘ. GL VI 109. 29 sqq. in scandendo autem pentametro (*scil.* dactylico) non nulli dissentiunt. quidam enim eum in duo dividunt cola et percussis utriusque partis binis pedibus semipedes, qui supersunt, coniungunt et ex his

spondeum quintum versui adnectunt, tamquam: (Ov. *epist.* 1. 2)
nil mihi rescribas attinet ipse veni,

sic:

nil mihi rescri attinet ipse venibas.

hoc eo studio, ne anapaestum pedem, quem hexameter herous excludit, pentametro miscerent. alii vero spondeo tertium locum ut proprium defendunt, qui ex semipede superioris clausulae et prima longa incipientis dactyli ei adnexa gignitur: supererunt residuae breves dactyli duae, his adiuncta longa efficiet anapaestum quarto loco: supersunt tres syllabae, quarum duae breves, utpote supremae dactyli; his copulata finalis tertia pedem anapaestum complebit, nec interest brevis an longa sit, utpote in ultimo constituta. huius exemplum:

ne tu Pieridum deseris Aoniam.

observabis autem ne novissima syllaba prius coli, quae post duos pedes semipes residet, brevis sit, ne pro spondeo tertius iambus obrepat, qui huius legis rationem subruat; quamvis quidam, quod ex gemina tome videatur versus iste subsistere, non sint deterriti quin brevi syllaba prius colon concluderent adfirmantes nihil interesse, cuius modi in fine sit syllaba, idque ipsum iuris ac legis commata retinere voluerunt, quod in omni metro et in quocumque versu catholice praeceptum est.

ΑΡΘΗΝ. GL VI 112. 6 sqq. duobus autem spondeis, ut plerumque in heroo hexametro reperimus, si metrum (*scil.* dactylicum logaedicum) claudatur, spondiazon versus, ut in primo libro (*recte* in secundo libro, p. 72. 4 sqq.) dictum est, appellabitur.

ΑΡΘΗΝ. GL VI 114. 10 sqq. sed ut ad propositum versus hexametri ordinem redeam, decurso pentametro heroo consequens est tetrametrum eius inducere, quem Archilochus divulgum ab hexametro heroo ad epodum convertens satis acceptam auribus rem commentus est. ergo tetrameter sive versus sive hexametri heroi tome tertia – nam post duas incisiones eius proprias, id est penthemimeren et hephthemimeren, tertia est ea quam βουκολικὴν appellant, quae quarto pede semper sensum claudente distinguitur ideoque a Graecis sic appellatur, quod bucolici carminis haec lex sit, ut versus eius ea observatione formetur, ut ante duos ultimos quarto pede terminet aut partem orationis aut sensum, quam legem per omne opus sui carminis Theocritus Syracusanus exceptis tribus aut quattuor ferme versibus, e quibus sunt: (1. 28)

ἀμφῶες νεοτεύχες ἔτι γλυφάνοιο ποτοσδόν

et: (1. 39)

τοῖς δὲ μετὰ γριπεύς τε γέρων πέτρα τε τέτυκται,

custodit: at noster Maro haud ita, quod utrum scrupulosum an supervacuum duxerit, ipse norit. quod Graeci sanxerunt, ne pars orationis aut sermo integer ullo verbi discidio interveniente seiungeretur, tamquam: (Verg. *buc.* 7. 1)

forte sub arguta consederat

tetrametrum; sequitur:

ilice Daphnis:

hoc comma dimetrum epicum nuncuparunt. item: (Verg. *buc.* 2. 6)

o crudelis Alexi nihil mea,

dehinc:

carmina curas.

unde intellegi datur bucolicum carmen seu metrum ex tetrametri <et dimetri> versus copulatione subsistere. igitur hi tetrametri heroo hexametro subnexi scitam admodum epodum carminibus dabunt, ut apud Horatium: (*carmin.* I 7. 27)

nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro,

dehinc: (*carmin.* I 7. 28)

certus enim promisit Apollo,

quae dactylo pede clausa alcmanicum, spondeo autem archilochium metrum efficiet. huic si duos pedes heroi hexametri praeposueris, velut ‘in medio mihi’, erit ex tetrametro hexameter talis:

in medio mihi certus enim promisit Apollo.

ΑΡΘΗΝ. GL VI 117. 12 sqq. idem Archilochus paenultimis heroi hexametri partibus adiecta syllaba huius modi versum induxit, qui metro phalaecio, id est tribus trochaeis ultimis, clauderetur, ut est: (Verg. *Aen.* IX 503)

at tuba terribilem sonitum dedit aere canoro.

adiecta enim inter ultimos pedes ‘sed’ syllaba fiet ‘aere sed canoro’, quod est metrum phalaecium. iuncto omni fiet versus huius modi:

at tuba terribilem sonitum dedit aere sed canoro,

quod quidam hexametrum heroum περιτροσυλλαβές dixerunt. huic quoque idem epodum subdidit trimetrum versum iambicum catalecticum, id est ultima parte imminutum. cuius exemplum noster Horatius secutus est illa ode: (*carmin.* I 4. 1)

solvitur acris hiems grata vice veris et favoni,

dehinc trimeter catalecticus vice epodi: (*carmin.* I 4. 2)

trahuntque siccas machinae carinas.

itaque si superiori unam dempseris a inferiori tradideris syllabam, fiet hic trimeter iambicus acatalectus, ille herous hexameter hoc modo:

solvitur acris hiems grata vice veris et oni,

trahuntque siccas machinae carinulas.

ΑΡΘΗΝ. GL VI 120. 13 sqq. heroi versus primam incisionem, quam penthemimeren tomen vocant, in qua primus sit spondeus, secundus dactylus, dehinc syllaba, si duobus pedibus integri dumtaxat sensus revulsis ex cuiuslibet fine versus hexametri conectas, propagabis versus hendecasyllabum formae alterius, quam est ille, qui subnexo phalaecio figuratur. hoc frequenter usa est Sappho, qui ita copulatur: (Verg. *Aen.* VI 1)

sic fatur lacrimans,

ex alio: (Verg. *Aen.* VI 2)

labitur oris;

item: (Verg. *Aen.* III 1 et 4)

postquam res Asiae, quaerere terras.

nam semipedi, qui superest in penthemimere, sequentis dimetri prima sylla-

ba adnexa spondeum medium dabit; quartus pyrrichius erit, ultimus, ut fors tulerit, aut trochaeus aut spondeus reperietur. quod genus metri ex uno versu formari poterit, illo dumtaxat, cui primus spondeus, ut supra scriptum est, sequens sit dactylus, demptis mediis tribus aut quattuor syllabis, tamquam: (Verg. *Aen.* IV 1)

at regina gravi saucia cura,

(Verg. *Aen.* III 1)

postquam res Asiae vertere gentem;

si tamen in versu novissimos duos pedes integri sensus invenies, quod raro contingit. idem hoc praedicta penthemimeres hexametri tome et iambica basis cum semipede, quae adaeque penthemimeres incisio metri iambici est, subnexa superiori efficiet, ut: (Ter. Maur. GL VI 402. 2582)

carmen Pierides struunt sorores,

item:

Silenum Bromiis dabunt choreis.

nam 'Silenum Bromiis' hexametri est tome, 'struunt sorores' iambi. at si eadem tome, de qua sermo est, ab hexametro divisa sequentem versus superioris partem tribus trochaeis praeficias, metrum haud indecens informabitur, quod erit in numero et genere phalaeiorum per coniunctionem heroi hexametri et trochaici, haud alias quam superior ex copulatione iambici, tamquam: (cf. Verg. *Aen.* IV 1 et 101)

<iam>dudum saucia cura traxerit furorem,

(cf. Verg. *Aen.* II 324, VIII 334)

et ineluctabile tempus fata iam parabant.

ΑΡΤΗΘΝ. GL VI 121. 26 sq. ex eadem sola hephthemimere tome apud Septimium Serenum in opusculis compositum carmen huius modi reperitur: (fr. 10 [FPL 355] Blänsdorf)

inquit amicus ager domino:

'si bene mi facias, memini.'

(fr. 11 [FPL 356] Blänsdorf)

pineae brachia dum trepidant,

audio canticulum zephyri.

qui <versus> adiecta residua metri parte efficietur hexameter herous hoc modo: (Ter. Maur. GL VI 385. 1984 sq.)

inquit amicus ager domino: 'sere, plurima reddam;

si bene mi facias, memini tibi solvere grates.'

ita per adiectionem residui commatis herous integer effectus est.

ΑΡΤΗΘΝ. GL VI 122. 23 sq. adaeque ex quattuor herois et semipede accidentibus duobus ad finem versus iambis archilochium metrum procreabitur, ut est [et]:

velivolis properat multis<que> citisque navibus.

quodsi pro 'navibus' 'carinis' posueris, fiet herous hexameter.

ΑΡΤΗΘΝ. GL VI 122. 27 sq. de anapaestici metri generibus quae ex heroo derivantur. sed et anapaestica metra per epiplocen, de qua supra diximus, ex

heroo originem trahere haud difficile est deprehendere. nam si hexametro versui, cui in supremo spondeus seu trochaeus sit, ceteri omnes dactyli, primam detrahas syllabam, erit anapaesticus catalecticus, tamquam: (Verg. *Aen.* IX 503)
at tuba terribilem sonitum procul aere recurvo.

sublata enim 'at' coniunctione, quae prima in versu positione longa est, ultima singularis erit syllaba 'vo' initiali, ut vides, dempta, quae in principio dactylum, in ultimo spondeum facit. erit ergo anapaesticus versus talis:
tuba terribilem sonitum procul aere recurvo.

ΑΡΘΗΝ. GL VI 124. 19 sqq. anapaesticus (*scil.* aristophanius) constat anapaestis septem et semipede, qui est octonarius, velut: (inc. 105 [FPL 458] Blänsdorf)

alius cithara sonituque potens volucres pecudesque movere.
cuius origo talis est: omnis pes in hexametro heroo primam syllabam longam habeat necesse est et is versus sit pedum sex. aristophanius autem quia septem pedibus et semipede subsistit, necessario adiungimus heroo sesquipedem, ita ut in principio versus syllabam longam locemus, tunc maxime, si in eo versu fuerit primus dactylus. hac enim addita syllaba omnis heroi metri ratio commutabitur: nam ex dactylo per adiectionem semipedis fiet spondeus, dehinc quae sequuntur duae breves proximam syllabam longam, quae fuerat dactyli, occupabunt, ut fiat anapaestus, et deinceps reliquae idem facient.

ΑΡΘΗΝ. GL VI 128. 23 sqq. tetrametrus quoque (*scil.* dactylicus) catalecticus similiter originem ab heroo hexametro trahit. nam quod residuum est dactylico versui post divisionem eam, quam hephthemimeren diximus, tamquam: (Verg. *Aen.* I 1)

arma virumque cano Troiae,
superest 'qui primus ab oris'; item: (*Aen.* II 2)
inde toro pater Aeneas,

dehinc 'sic orsus ab alto'; id si geminaveris et pariambum medium inserueris versui, ionicum ἀπὸ μείζονος tetrametrum brachycatalecticum figurabis, ut puta sit medius pariambus <'ego'>. ergo geminata cola heroi versus metrum ex se tale procreabunt, ut:

qui primus ab oris <ego qui primus ab oris>.
item si medium 'puto' fiet, versus: (cf. Verg. *Aen.* I 5)
dum conderet urbem <puto dum conderet urbem>.

ergo pariambus in media sede duorum hemistichiorum positus duo cola nectit facitque ut inter se congruant, quae sine metro antea dissidebant.

ΑΡΘΗΝ. GL VI 133. 4 sqq. sed ut iam ad condicionem iambici metri disciplinamque redeamus, tres eius species, per quas profluit, enitar attingere, quarum prima iambica, sequens trochaica, tertia ex utraque mixta reperitur. quae omnes per incrementa syllabarum sex diversitates ex se metris dabunt, non alias quam hexameter herous.

ΑΡΘΗΝ. GL VI 146. 20 sqq. ad summam omnia metra, et quae inter se congruunt, et quae temporum ratione contraria sunt, si plenius consideres, ab heroo traducta sunt. et mehercules siquis excutere penitus velit, inveniet, ut

supra diximus, omnia genera ab hexametro heroo et trimetro iambico derivata, quamvis et iambicum heroi sit traductivum, nec quicquam sine his per se posse subsistere.

ΑΡΘΗΟΝ. GL VI 150. 32 sqq. ex quo (*scil.* choriambico metro) etiam priapei versus origo manat. ex huius colo seu commate adaeque hendecasyllabus formabitur. nam heroi hexametri tres pedes cum <mora> (*suppl. Morelli 1990, p. 196 sqq.*) inciderit (inciderint *codd., corr. Morelli ibid.*) interposita, ut versus priapeus exigit, distinctione, eundem secernit (*secernunt codd., corr. Morelli ibid.*), ut: (Verg. *georg.* III 6)

cui non dictus Hylas puer,

dehinc:

et Latonia Delos.

qui si inter se enuntiatione copulentur, hexametri versus tenorem integrum modumque praestabunt, nequaquam tamen disciplinae ac dignitati heroi respondentem.

ΑΡΘΗΟΝ. GL VI 164. 4 sqq. (Hor. *carm.* I 4. 1)

solvitur acris hiems grata vice veris et favoni:

copulatur versus quem dividimus <sic>:

solvitur acris hiems grata vice,

ut: (Verg. *buc.* 5. 73)

saltantes Satyros imitabitur;

comma autem quod superest ithyphallicum erit e tribus trochaeis, ut novimus, ‘veris et favoni’. huic etiam subditus loco epodi versus, in quo prima pars iambica est, adaeque tres trochaeos in ultimo, ut superior, recipit. nam: (Hor. *carm.* I 4. 2) ‘trahuntque siccas’ portio est iambi superfluente semipede ‘cas’, quae efficit penthemimeren tomen. neque enim haec catalectica est: nam diximus catalexin esse, cum legitimum metrum aut pedem e syzygia aut syllabam e simplici pede amittit; hic autem superfluit. ergo et hic sibi coniungit tres trochaeos sic, ‘machinae carinas’. qui tamen possit et scazon trimetros videri. nam si per duas syzygias a prima parte versum dividas, id est:

trahuntque siccas machinae,

clauditur antibaccho pede, qui est ‘carinas’. sed quia parem formam idem Archilochus videtur induxisse adiciendo maiori syllabam et detrahendo minori, quo uterque tribus trochaeis clauderetur, satius est iambico commati, ‘trahuntque siccas [machinae]’, eosdem trochaeos adiungi, quam post geminam eius dipodian antibacchum ultimum poni, ut utriusque versus clausula una lege teneatur. etenim si superiori unam dempseris et inferiori addideris syllabam, hic trimeter iambicus, ille herous hexameter fiet hoc modo:

solvitur acris hiems grata vice veris et oni,

trahunt que siccas machinae carinulas.

ΑΡΘΗΟΝ. GL VI 169. 17 sqq. ~ ANON. GL VI 182. 4 sqq. libro III ode VII talis est: (Hor. *carm.* IV 7. 1)

diffugere nives redeunt iam gramina campis.

haec ode scripta est ad dicolian, et est primum <colon> epos heroum hexame-

trum, secundum autem [epodos] penthemimeres, id est hemistichium pentametri, ita: (Hor. *carm.* IV 7. 2)

arboribusque comae.

sed ut huic horatiano par sit, sumenda eius pentametri pars erit, qui duos primos pedes dactylos habebit.

DIOM. GL I 494. 28 sqq. de nomine versus heroici. versus herous senarius diversis vocabulis appellatur. idem enim et hexameter vel pythius vel epicus et priapeus et bucolicus vocatur, super quas appellationes etiam latine longus [pes] dicitur. heroici igitur sunt, quotiens in primo spondius est et in tertio et in sexto. heroicus autem propterea dicitur, quod virorum fortium res gestas ac facta commemoret; hexametrum quoque, quod sex regionibus spondium et dactylum pedes diversis modis rationibusque conservet. pythii etiam origo inde tracta est (nec enim videtur incongruum fabulosae antiquitatis commenta depromere): Apollo cum Pythona Delphis propter ultionem matris necasset, accolae primum timore carmen heroicum hexametrum initio sex spondiis compositum texuerunt; deinde soluta spondii altera syllaba sine damno temporis dactylum quoque suscepit. quidam autem dicunt <quod> iambicum magis gaudio sublevati motu celeri protulerunt. fertur etiam hoc heroicum metrum eius oraculis postea celebratum et ex hoc versum pythii nomen accepisse.

DIOM. GL I 497. 4 sqq. de incisionibus. illud quoque observare debemus ut in heroico hexametro incisiones, quas alii caesuras appellant, non nulli sectiones nominant, facias, quas Graeci rite custodiunt. incisiones versus heroici sunt quattuor. hae finitis partibus orationis fiunt et tali ordine colliguntur. prima est penthemimeres, secunda est κατὰ τρίτον τροχάϊον, tertia hephthemimeres, quarta tetrapodia bucolice dicitur, quia Theocritus auctor bucolici carminis hac plurimum usus esse creditur.

DIOM. GL I 502. 29 sqq. de elegio pentametro. elegium metrum binis versibus constat, hexametro heroico et ei subiuncto quinario. prior pedes heroi recipit, posterior pentameter, id est quinarius, scanditur duabus semiquinariis, id est ut posterior tome duos dactylos habeat et semipedem, quod genus scansionis est usitatus. alii vero sic scandunt: feritur quinquies, in primis duabus gressionibus admittit dactylum et spondeum tam in vicem inter se compositos quam sese iterantes, pro ut ratio postulaverit; tertiam regionem sine dubio perpetuo spondeus debet habere. et si memorati pedis brevem priorem syllabam pro longa positam inveneris, quod raro fit, ne te moveat. potest enim haec esse communis, quia pars orationis finitur. duobus anapaestis terminatur.

DIOM. GL I 520. 15 sq. septima ode dicolos metrum archilochium habet, quod constat hexametro heroico et tetrametro item heroico arctico. <et scanditur> unus sic, spondeus, dactylus, spondeus, dactylus, dactylus, spondeus: (Hor. *carm.* I 7. 1)

lauda,bunt ali,i cla,ram Rhodon, aut Mity,lenen;

alter vero sic, dactylus, dactylus, dactylus, spondeus: (Hor. *carm.* I 7. 2)

aut Ephe,sum bima,risve Co,rinthi.

DIOM. GL I 529. 5 sqq. tertia decima ode metrum habet quod aequae ab Horatio conpositum dicitur et per binos versus scanditur, ex quibus unus hexameter heroicus est: (Hor. *epod.* 13. 1)

horrida, tempestas caelum contra, traxit et, imbres;

alter ex dactylico et iambico componitur. nam quattuor pedes iambos habet vel duos, si conpositos malueris ponere, et duos dactylos et semipedem. scanditur autem sic: (Hor. *epod.* 13. 2)

nives, quae deducunt, Iovem, nunc mare, nunc silum, aequae.

ATIL. FORTVN. GL VI 283. 21 sqq. de dactylico. dactylicum metrum dicitur, quod ex omnibus dactylis constat. [sed melius sonat versus dactylicus hexameter, si catalecticus fiat, hoc est si disyllabum pedem in ultimo habeat, ut est: (Verg. *Aen.* IX 503)

at tuba terribilem sonitum procul aere canoro.]

sed admissus in societatem dactyli spondeus, scilicet propter temporum similem potestatem, heroum fecit. volunt enim heroum illo distare a dactylico, quod dactylicus ex dactylo solo sit, herous et ex spondeo. hexameter autem et heroum volunt ab eo dictum, vel quod heroum factus primus Homerus hoc versu cecinerit, vel quod vetustissimus et ante omnes primus fuerit hic versus (heroica enim vetera et antiqua dixerunt), vel hoc quod magna et sobria canantur, et heroes magni et sobrii. idem et epicus dicitur, quod sermonum capax, et quod per eius pedes simplicius et facilius verba eant atque decurrant, ἀπὸ τοῦ ἔπεσθαι. hunc Ennius longum vocat, Graeci delphicum, quia hoc genere <metri> Phemonoe, Apollinis vates, vaticinata est, et pythicum a Pythone. nam cum arcum Apollo in eum intenderet, hoc versu eum nymphae hortatae dicuntur. hexameter autem dictus, quod sex metris, hoc est sex pedibus, feritur. idem tamen, qui herous, etiam dactylicus nominatur, quamvis inveniri possit qui omnes spondeos habeat. recipit, ut dixi, pedes dactylum et spondeum omnibus locis indifferenter, aliquando in ultimo et trochaicum. omnis enim ultima syllaba in versu adiaphoros erit. item diligenter attende quod omnis syllaba, quae partem orationis finit, in omni versu similiter indifferenter accipitur, ut est: (Verg. *georg.* III 189)

invalidus etiamque tremens, etiam inscius aevi;

'dus' syllaba indifferens. maximus qui est versus, syllabas habet XVII, ut: (Verg. *Aen.* IX 503)

at tuba terribilem sonitum procul aere canoro;

minimus habet XII, ut est ennianus: (*Ann.* 31 Skutsch)

olli respondit rex Albae longae.

sed hos et eos qui plures spondeos quam dactylos habent, quasi minus bonos et sine dactylo parum teretes et sonoros, spondiazontas appellaverunt. proprium huius est, quod semper a longa incipit et disyllabo pede finitur. optimus habetur, cuius prima caesura penthemimerim habet orationis parte finitam, ut: (Verg. *Aen.* I 1)

arma virumque cano Troiae qui primus ab oris,

aut duos pedes et trochaeum similiter partem orationis finientem, ut: (Verg. *Aen.* II 3)

infandum, regina, iubes renovare dolorem.

haec interim catholica eius tibi erunt.

ATIL. FORTVN. GL VI 303. 6 sqq. (Hor. *carm.* IV 7. 1 sq.)

diffugere nives, redeunt iam gramina campis
arboribusque comae.

primus hexameter herous; secunda pars penthemimeres habet, quod iteratum integrum pentametrum faciet sic:

arboribusque comae arboribusque comae.

ATIL. FORTVN. GL VI 303. 11 sqq. (Hor. *carm.* IV 10. 1)

o crudelis adhuc et Veneris muneribus potens.

hi omnes quo minus heroi hexametri dici possent commutatio quarti pedis fecit: nam pro dactylo anapaestum habent. simul et illud videndum, quod nullam habent varietatem pedum, sed ordo idem omnibus, ut primum et tertium spondeum habeant, secundum et quintum et sextum dactylos, quartum anapaestum, per quod et syllabarum XVI numerus in omnibus perseverat.

ATIL. FORTVN. GL VI 303. 29 sqq. (Hor. *epod.* 12. 1 sq.)

quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
munera cur mihi quidve tabellas.

primus herous hexameter, sequens tetrameter similiter dactylicus, qui bucolicon facit, si illi duos pedes reddas sic:

munera cur mihi curve tabellas omnia plena;

qualis est: (Verg. *buc.* 3. 60)

ab Iove principium Musae, Iovis omnia plena.

[VICTORIN.] GL VI 209. 15 sqq. ~ AVDAX GL VII 337. 6 sqq. hexametri versus genera quot sunt? tria. quae sunt? est hexameter dactylicus tantum, est hexameter dactylicus herous, est hexameter iambicus, qui et senarius, cum constat ex simplicibus sex, idemque ex duplicibus trimeter. quid ergo, si versus hexameter sex spondeis constiterit, potest dactylicus dici? erit quidem versus spondiazon, metrum tamen dactylicum. quippe huius modi compositio non nisi in dactylicum metrum cadit. qui sunt versus hexametri dactylici tantum? qui sex pedibus dactylicis constant, praeter bella et facta heroum quodlibet aliud continentes, ut puta veluti sunt bucolica et georgica ceteraque huius modi. qui sunt hexametri dactylici heroi? qui bella et res gestas heroum complectuntur, ut puta veluti Ilias Homeri et Vergilii Aeneis ... 210. 13 sqq. qui modus est syllabarum in versu hexametro dactylico sive heroo? omnis versus hexameter dactylicus sive herous a duodecim syllabis crescit usque ad decem et septem. nam qui minimus, habet syllabas non minus quam duodecim; qui maximus est, non plus quam decem et septem.

MALL. THEOD. GL VI 589. 19 sqq. de metro dactylico. metrum dactylicum hexametrum inventum primitus ab Orpheo Critias adserit, Democritus a Musaeo, Persinus a Lino, permulti ab Homero, qui profecto, cum heroum facta carmine suo explicare vellet, metri huius, quod ceteris omnibus longe pulchri-

us celsiusque est, aut repertor aut certe adprobator fuit. constat autem metrum dactylicum hexametrum heroicum ex dactylo et spondio vel trochaeo, ita ut recipiat spondium locis omnibus, dactylum locis omnibus praeter ultimum, trochaeum vero loco tantum ultimo. huius exemplum: (Verg. *Aen.* I 1)

arma virumque cano, Troiae qui primus ab oris.

MALL. THEOD. GL VI 591. 8 sqq. metrum dactylicum sapphicum hendecasyllabum constat ex trochaeo et spondio <et> dactylo et duobus trochaeis sive trochaeo et spondio, ut est apud Horatium: (*carm.* I 2. 1)

iam satis terris nivis atque dirae.

huic autem metro post tres versus additur † chimis heroici versus, ut est apud eundem Horatium: (*carm.* I 2. 4)

terrui urbem.

metrum dactylicum pentametrum recipit eosdem pedes, quos hexametrum heroicum. huius exemplum: (cf. Verg. *Aen.* VI 206)

fronde virere nova, quod seminat arbor.

metrum dactylicum tetrametrum constat ex dactylo et spondio sive trochaeo, ita ut eadem loca obtineant hi pedes, quae in heroico hexametro docuimus (p. 589. 20 sqq.).

MALL. THEOD. GL VI 593. 1 sqq. de metro iambico. metro autem dactylico heroico metri iambici hexametri proxima definitio visa est. altero enim producuntur acies, ubi proelia conseruntur, altero clarorum hominum vita atque fortuna scenam personat. atque idcirco utriusque conexio in earum rerum, quae sunt maximae, expressione ac declaratione versatur.

MALL. THEOD. GL VI 594. 13 sqq. sciendum sane ipsius iambi eam vim esse, ut, quamvis aliorum pedum adiumenta acceperit, ipse tamen per se versus non indecenter explere possit, ut est illud Terentiani: (GL VI 390. 2182)

adesto, iambe praepes et tui tenax.

quod quidem etiam dactylus in heroico hexametro efficeret, nisi versus conclusio aut spondium aut trochaeum desideraret.

PRISC. GL II 16. 19 sqq. digamma Aeolis est quando in metris pro nihilo accipiebant, ut: (mel. adesp. 127 [PMG 1045] Page)

ἄμεξ δ' Φειρήναν τὸ δὲ γὰρ θέτο Μῶσα λιγεία,

est enim hexametrum heroicum.

ISID. *de vir. ill.* 7 Sedulius presbyter edidit tres libros dactylico heroico metro compositos, quorum primus signa et virtutes veteris testamenti potentissime resonat, reliqui vero gestorum Christi sacramenta vel miracula intonant.

BEDA 108. 1 sqq. de metro dactylico exámetro vel pentámetro. metrum dactylicum exámetro, quod et heroicum vocatur, eo quod hoc maxime heroum, hoc est virorum fortium, facta canerentur, ceteris omnibus pulchrius celsiusque est. unde opusculis tam prolixis quam succinctis, tam vilibus quam nobilibus aptum esse consuevit. constat autem ex dactylo et spondeo vel trocheo, ita ut recipiat spondeum locis omnibus praeter quintum, dactylum praeter ultimum, trocheum vero loco tantum ultimo, vel, ut quidam definiunt,

spondeum ultimo loco semper et omnibus praeter quintum, trocheum vero nusquam, quia, etsi ultima brevis est natura, tamen spondeum facit ad votum poetarum, qui, ut praediximus, ultimam versus omnis syllabam indifferenter accipiunt. alioquin legitimum numerum XXIII temporum versus exameter non habebit, quia tot illum pro sui perfectione habere decebat, quot habet libra plena semiuncias. huius exemplum: (Ven. Fort. *carm.* VIII 3. 1)

culmina. multa po.los radi.anti. lumine. complent.

hoc metrum post Homerum heroici nomen accepit, pithium antea dictum, eo quod Apollinis oracula illo sint metro edita.

IVL. TOL. 223. 20 sqq. metrum dactylicum hexametrum a quo inventum est prius? ab Orpheo Critias adserit. quomodo? dicit Critias quia Orpheus hoc invenisset. Democritus a Musaeo. quomodo? dicit Democritus quia Musaeus illud invenisset. Persius a Lino. quomodo? dicit Persius quia Linus hoc invenisset. permulti ab Homero. quomodo? multi dicunt quia Homerus illud invenisset. quare? eo quod heroum facta carmine suo explicare vellet, metri huius quod ceteris omnibus longe pulchrius celsiusque est aut repertor aut certe adprobator fuit. quis? Homerus. quot caesurae accidunt versui dactylico hexametro heroico? quattuor, penthemimeres, hephthemimeres, tritos trochaeus et tetarte bucolicon.

IVL. TOL. 225. 65 sqq. versus hexameter dactylicus heroicus per quas species variatur? triginta et duo. versus duodecim syllabarum quot species habet? unam, quia omnes in se spondeos habet. da eius exemplum: (Enn. *dub.* 9 Skutsch)

introducuntur legati Minturnenses.

istud metrum quomodo vocatur? dactylum seu versus spondiazon.

IVL. TOL. 226. 97 sqq. versus dactylicus hexameter heroicus quales pedes recipit? dactylum locis omnibus excepto in fine ubi aut trochaeum aut spondeum habet; et spondeum locis omnibus excepto ut in quinta regione dactylum habeat propter lenitatem versus, trochaeus tantum in fine. da eius exemplum: (Verg. *Aen.* I 1)

arma virumque cano Troiae qui primus ab oris.

versus hexameter dactylicus heroicus quot pedibus caeditur? sex, dactylo et spondeo circum se positus aut in alterna interpositione variatis.

IVL. TOL. 226. 110 sqq. quot sunt depositiones versus dactylici hexametri heroici? quattuor. quae sunt? catalexis, acatalexis, brachycatalexis, et hypercatalexis. quid est acatalexis? cum versus legitimo fine, id est, pleno temporum numero terminatur. quomodo? quando totas decem et septem syllabas habet, et tota viginti quattuor tempora. da eius exemplum: ([Cato] *dist.* I 1)

si deus est animus nobis ut carmina dicunt.

quid est catalexis? cum una syllaba unicuique metro deesse videtur. da eius exemplum:

Saulus Paulus, Christi cum facta negaret.

quid est brachycatalexis? cum pedem minus habet. da eius exemplum: (cf. Verg. *Aen.* VI 206)

fronde virere nova, quod seminat arbor.

quid est hypercatalexis? ubi aut pedem aut syllabam super habet. da eius exemplum:
interea tenero mihi bucula pascere gramine.

CRVIND. 24. 26 sqq. utrum his octo principalibus metris, quae praediximus modo (*scil.* dactylico, iambico, trochaico, anapaestico, choriambico, antispastico, ionico a maiore, ionico a minore), poetae aequaliter uti solent? non etiam omnibus: licet enim versifici saepe iambico, trochaico et ceteris carmina componunt metris, tamen dactylico hexametro sive heroico et pentametro cum catalectico metrici dulcisonos saepius efficiunt versus, quia dactylicum omnibus metris pulchrius esse videtur. ostendit Theodorus (GL VI 589. 19 sqq.) ita inquit: 'metrum dactylicum hexametrum inventum primitus ab Orpheo Critias adserit, Democritus a Musaeo, Persinus a Lino, permulti ab Homero, qui profecto cum heroum facta carmine suo explicare vellet, metri huius, quod ceteris omnibus longe pulchrius celsiusque est, aut repertor aut certe adprobator fuit'. quot sunt species dactylici metri? X et VIII, quas exemplis monstratas in libello Marii Servi praedicto (GL IV 460. 10 sqq.) quisque cupit reperiet. sed metrici de his X et VIII praedictis dactylici metri speciebus hexametrum heroicum et pentametrum cum catalectico bis posito ad dulcisona componenda elegerunt carmina, quia omnibus metris heroicum in numero pedum et syllabarum et temporum pulchrius esse videtur. hinc Isidorus ait: (*etym.* I 39. 9) 'metrum heroicum auctoritate cetera metra praecedat, unum ex omnibus tam maximis operibus aptum quam parvis, suavitatis et dulcedinis aequae capax. quibus virtutibus nomen solum obtinuit, ut heroicum vocaretur ad memorandas scilicet heroum res; nam et prae ceteris simplicissimum habetur'. quis invenit heroicum metrum? Isidorus ostendit ita dicens: (*etym.* I 39. 11) 'hoc primum Moyses in cantico deuteronomii longe ante Pherecyden et Homerum cecinisse probatur, unde apparet antiquius fuisse apud Hebraeos studium carminum quam apud gentiles, siquidem et Iob Moysi temporibus adaequatus hexametro versu dactylo spondeoque decurrit' ... utrum habuit aliud nomen hoc metrum heroicum? habuit etiam, quia pythium ante Homerum vocabatur; hinc Isidorus ait: (*etym.* I 39. 12) 'hoc metrum ante Homerum pythium dictum est, post Homerum heroicum nominatur'.

CRVIND. 26. 3 sqq. metra vel a pedibus nuncupantur vel a rebus quae scribuntur vel ab inventoribus vel a frequentatoribus vel a numero pedum ... a rebus quae scribuntur, ut heroicum, elegiacum, bucolicum. heroicum enim carmen dictum, quod et in eo virorum fortium res et facta narrantur; nam heroes appellantur viri, quasi aerei et caelo digni propter sapientiam et fortitudinem. huic vero hexametro heroico metrum dactylicum pentametrum cum catalectico in medio et in fine posito adhaerere solet, ut sine ipsius hexametri praesidio nunquam inveniri potest, ut hoc exemplo Sedulii compertum habetur: (*carm. pasch.* I 1 sq.)

paschales quicunque dapes conviva requiris,
dignatus nostris accubitare thoris.

CRVIND. 29. 2 sqq. hexametri versus quot genera sunt? tria. quae? hexameter dactylicus tantum, hexameter dactylicus heroicus, hexameter iambicus, qui et senarius, cum constat ex simplicibus sex, idemque ex duplicibus trimeter. quid ergo, versus hexameter si sex spondeis constiterit, potest dactylicus dici? vocatur quidem spondiazon versus, sed metrum dactylicum. nam huius modi compositio non nisi in dactylicum metrum cadit ... qui sunt versus hexametri heroici? qui bella heroum et res gestas complectuntur, veluti sunt Ilias Homeri vel Aeneidos Virgilitii vel Lucani praelia Caesaris et Pompei decantantis.

CRVIND. 30. 15 sqq. qui modus est syllabarum in versu hexametro dactylico sive heroico? omnis versus hexameter dactylicus sive heroicus a duodecim syllabis crescit usque ad decem et septem. nam qui minimus est, habet syllabas non minus quam duodecim; qui maximus, non plus quam decem et septem.

CRVIND. 32. 26 sqq. sed hoc sciendum, quomodo metrici, licet aliis de praedictis speciebus in versibus uti solent, tamen non [per] omnia XXXII praedicta schemata in hexametro dactylico heroico ponere student. quia, ut praediximus, dactylum in quinto loco et spondeum in ultimo semper ponere solent.

CRVIND. 36. 15 sqq. sed licet iam Marius Servius in libello, quem de variis metrorum scripsit generibus, has quattuor in dactylico metro species (*scil.* catalecticis, brachycatalecticis, acatalecticis, hypercatalecticis) apertis prompsit exemplis (GL IV 460. 10 sqq.), catalecticum tamen et acatalecticum hexametrum sive hypercatalecticum pentametrum versum modo licet raro apud metricos invenimus ... catalecticum vero nuncupant versus, qui spondeo finitur disyllabo, idcirco syllabam esse dicunt, ut est apud Virgilium: (*Aen.* IX 616)

et tunicae manicas et habent redimicula mitrae.

quod in heroico metro saepe solet inveniri Mario Servio ita testante (GL IV 461. 10 sq.): 'heroicum metrum constat hexametro catalectico, ut est in hoc:

vulnera bella tubae numero condantur Homeri?

hexametrum enim dactylicum heroicum metrici spondeo, ut praediximus, terminari legitime sanxerunt.

CRVIND. 47. 29 sqq. sed sciendum quod sicut apud metricos varia sunt versus genera, sic etiam in carminibus per rhythmum compositis variis apud Ambrosium et alios eruditos viros ordo invenitur varius. alios vero, ut praediximus, dactylico, alios iambico, alios trochaico a praedictis auctoribus et versificis mensuratos pedibus compositis invenimus hymnos, veluti est ille hymnus, quem sanctus Ambrosius tetrametro catalectico ad postulandam a Domino composuit pluviam. constat enim spondeo, dactylo, catalectico, dactylo et spondeo, cuius exordium hic est: (*Anal. hymn.* XXVII, p. 279, 204. 1 sqq. = 127. 1 sqq. Walpole)

squalent arva soli pulvere multo,
pallet siccus ager, terra fatescit,
nullus roris honos, nulla venustas,
quando nulla viret gratia florum,
tellus dura sitit nescia roris,
fons iam nescit aqua, flumina cursus.

cuius finis hic est: (v. 37 sqq.)

iam caelos reseres arvaque laxes
fecundo placidus imbre rogamus.
Heliae meritis impia saecla
donasti pluvia, nos quoque dones.

idem usus est eodem metro in postulatione serenitatis, quod ita incipit: (*Anal. hymn.* XXVII, p. 278, 203. 1 sq.)

obduxere polum nubila caeli
absconduntque diem sole fugato;

at finis ita: (v. 33 sqq.)

Iesu, parce tua morte redemptis.
prior diluvium pertulit aetas,
ut mundaret aqua crimina terrae.
sed mundata tuo sanguine terra est:
iam nunc missa ferens ore columba
ramum paciferae munus olivae
exutas liquido flumine terras
laeto significet lapsa volatu.

sed hos hymnos idcirco scandere negleximus, quia per hexametrum dactylicum heroicum, quo maxime metrici utuntur, non sunt compositi. sed, ut praediximus, alii tetrametro dactylico, alii vero tetrametro iambico sunt compositi, quo maxime, ut alii dicunt, ambrosiani currunt hymni et ille, quem Sedulius composuit versificus: (*hymn.* 2. 1)

a solis ortu cardine et usque ad terrae limitem

... reliqua.

CRVIND. 50. 6 sqq. haec de his, quae ad metrum dactylicum pertinent heroicum, satis dicta esse putamus.

LVPVS 21 (p. 125 Papatomopoulos) primum et vicesimum (*scil.* genus carminis) est heroicum hexametrum, qui locis omnibus dactylum sive spondeum, quinto solummodo dactylum recipit, sexto spondeum sive trocheum; usus autem eo est semel tantum, ita: (Boeth. *cons.* III metr. 9. 1)

o qui perpetua mundum ratione gubernas.

ANON. GL VI 274. 10 sqq. de versu. versus est pedum certa mensura. genera versuum sunt novem. princeps genus versuum heroicum, quod et epos dicitur et dactylicon. alterum, quod iambicon dicunt, unde graecos versus trimetros nos senarios dicimus; tertium, quod trochaicon appellatur; quartum, quod anapaesticon dicitur, aptum choris et tragicae dignitati; quintum, quod antispasticon dicunt, unde plures meli componuntur; sextum contrarium, quod choriambicon nominant; septimum ionicon ἀπὸ μείζονος aptum sotadicis versificationibus et mollibus versibus; octavum, quod ionicum ἀπ' ἐλάσσονος dicitur, et hoc ad rhythmum tibicinum convenit; nonum, quod paeonicon appellatur.

FRAGM. BEROL. GL VI 633. 1 sqq. de heroico hexametro. hoc creditur ab Apolline inventum vel ab eius sacerdote Phemonoe, et heroum idcirco appellatum, <quod> Homerus tali metro res gestas heroum scripsit. dactylicum autem

idcirco dici arbitrantur, quia generis huius duos pedes recipit, et ex his iustus constat herous. hexametrum quoque non nulli propterea dici existimant, quia sex pedibus ingreditur, quos metra eodem modo Graeci nominant, quo et illa quibus metimur, cum et trimodia sit iusta mensura et modius et hemina nihilo minus et cyathus, exigua trimodiae portio, similique ratione decempeda et pes et digitus.

FRAGM. SANG. GL VI 639. 13 sqq. de pentametro. hic sine ulla dubitatione heroi hexametri suboles est, quem invenisse dicitur Callinus Ephesius. sed alii, ut Victorinus (GL VI 104. 9 sqq., 107. 10 sqq.), putant esse Archilochum, qui cum epodos excogitaverit alios breviores, alios longiores, ab hoc scilicet coepit detrahens unum pedem, ut illi subiceret hunc, qui nascitur ex heroo hexametro, clausulam habentem semipedem, veluti 'primus inire viam'. in hac particula heroi hexametri dactyli duo sunt et semipes, qui repetiti pentametrum faciunt sic:
primus inire viam <primus inire viam> [S.D.B.]